

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
ของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง
อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

Sustainable Cultural Tourism Development of Chinese
Community, Mae-ngon Watershed Area, Fang District,
Chiang Mai, Thailand

โดย

วีระพล ทองมา
วินิตรา สีสพัฒนา
นวนจันทร์ ทองมา

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

2554

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่งอน
อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
Sustainable Cultural Tourism Development of Chinese Community,
Mae-ngon Watershed Area, Fang District, Chiang Mai, Thailand

ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัย ประจำปี 2554
จำนวน 183,000 บาท

หัวหน้าโครงการ	นายวีระพล ทองมา
ผู้ร่วมโครงการ	นางสาววิจิตรรา ลีละพัฒนา
ผู้ร่วมโครงการ	นางนวนจันทร์ ทองมา

งานวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์
วันที่ 30 กันยายน 2554

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยประจำปี 2554 จากสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับการอนุเคราะห์และช่วยเหลือ จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ภายในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร และสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ่อง ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสและประชาชนในชุมชนชาวจีนยูนนาน (บ้านยาง) ทุกท่านได้สละเวลาในการให้ข้อมูล เข้าร่วมประชุมเวทีชาวบ้านและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคณะผู้วิจัยรวมทั้งนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทั้งชาวไทย ชาวจีน และชาวไต้หวัน ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความสมบูรณ์และเป็นจริงมากที่สุดเท่าที่จะรวบรวมข้อมูลได้ คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณหน่วยงาน องค์กร และบุคคลต่าง ๆ ทั้งที่ได้กล่าวนามและไม่ได้กล่าวนามมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูงยิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา
นางสาววินิตรา ลีละพัฒนา
นางนวนจันทร์ ทองมา

สารบัญเรื่อง

	หน้า
สารบัญตาราง	(ข)
สารบัญภาพ	(ค)
สารบัญตารางภาคผนวก	(ง)
บทคัดย่อ	1
Abstract	3
บทที่ 1 บทนำ	5
ปัญหาการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	8
นิยามศัพท์	9
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	10
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	10
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	16
ภาคสรุป	23
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	26
สมมติฐาน	26
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	27
สถานที่ดำเนินการวิจัย	27
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	29
ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร	31
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	35
การทดสอบเครื่องมือ	36
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	38
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	39
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน	39
ชาวจีนยูนนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่	
ประวัติความเป็นมา	39
อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อ ศาสนาและ	40
ค่านิยม)	

สารบัญเรื่อง(ต่อ)

	หน้า
อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)	41
อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิต)	42
อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม)	44
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชนเผ่าจื๋นยูนาน	46
ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล	47
ส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจื๋นยูนาน (บ้านยาง)	49
ตอนที่ 3 พัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภายในชุมชน	58
ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนชาวจื๋นยูนาน (บ้านยาง) บนพื้นฐานด้านวัฒนธรรมทางความคิด (ความเชื่อและค่านิยม)	59
ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนชาวจื๋นยูนาน (บ้านยาง) บนพื้นฐานด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)	61
ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนชาวจื๋นยูนาน (บ้านยาง) บนพื้นฐานด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)	63
ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนชาวจื๋นยูนาน (บ้านยาง) บนพื้นฐานด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม)	64
ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจื๋นยูนานกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	72
ส่วนที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	72
ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	74

สารบัญเรื่อง(ต่อ)

	หน้า
ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	76
บทที่ 5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	78
สรุปผลการวิจัย	78
อภิปรายผล	81
ข้อเสนอแนะ	84
เอกสารอ้างอิง	87
ภาคผนวก ก เครื่องมือสำหรับการวิจัย	90
ภาคผนวก ข ผลการทดสอบเครื่องมือ	104

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงการแบ่งส่วนความรับผิดชอบเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	20
2	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	48
3	คะแนนของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านยาง	51
4	คะแนนของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านยาง	53
5	คะแนนด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ	54
6	คะแนนในการวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนาน	58
7	จำนวน ร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	72
8	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม)	73
9	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)	73
10	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)	73
11	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม)	74
12	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม)	75
13	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)	75
14	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)	75

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (ศิลปะและหัตถกรรม)	76
16	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม)	76
17	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)	77
18	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)	77
19	จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (ศิลปะและหัตถกรรม)	77

(ค)

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	23
2	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	26
3	ขอบเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แอน อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่	28
4	สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนิน ทอดพระเนตรและติดตามความก้าวหน้าพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง)	30
5	แผนที่การอพยพของชาวจีนยูนานเข้าสู่ประเทศไทย	40
6	อาหารจีนยูนาน	50
7	ของที่ระลึก	50
8	ร้านอาหารเจ้เหมย	52
9	ร้านอาหารภายในชุมชน	52
10	สภาพบ้านเรือนและสภาพแวดล้อมภายในชุมชนบ้านยาง	53
11	การบรรยายข้อมูลของชุมชนโดยมีคฤหบดีคนน้อย	54
12	สุเหร่าภายในชุมชนบ้านยาง	55
13	ศาลเจ้าแม่กวนอิมพระราชทาน	56
14	คริสต์จักรภายในชุมชนบ้านยาง	55
15	ชาหมู หมั่นโถว อาหารขึ้นชื่อของชุมชนบ้านยาง	57
16	การแสดงนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์	57
17	การจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกภายในพิพิธภัณฑ์	58
18	กิจกรรมด้านความเชื่อและค่านิยมรวมทั้งประเพณีของชุมชน	60
19	สวนส้มเขียวหวานภายในพื้นที่	61
20	สวนสตรอเบอร์รี่ของชุมชนบ้านยาง	61
21	สวนลิ้นจี่และแปลงมะเขือเทศ	62
22	สภาพบ้านเรือนและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน	62
23	ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP	63
24	สุกียูนาน	64
25	ชาหมู หมั่นโถว	64
26	น้ำตกบ้านยาง	66
27	โรงหม้อและแปลงสมุนไพร	67
28	โรงไฟฟ้าพลังน้ำ	67
29	แปลงสาธิตการเกษตร	68
30	โรงเรียนสอนภาษาจีน	68

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
31	บริเวณศาลเจ้าแม่กวนอิม	69
32	บ้านดิน	69
33	มัสยิดอัล-เอียะห์ซาน (บ้านยาง)	69
34	ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน	70
35	คริสตจักรบ้านยาง	70
36	ตลาดสดบ้านยาง	70
37	สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงให้ความสนพระราชหฤทัยในภาพเขียนจีน ของอากัง	71
38	การบรรเลงดนตรีจากผู้สูงอายุในชุมชน	71

(ง)

สารบัญตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่		หน้า
1	ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของเครื่องมือ	105

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่
ลุ่มน้ำแม่อง อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่
Sustainable Cultural Tourism Development of Chinese Community,
Mae-ngon Watershed Area, Fang District, Chiang Mai, Thailand

วีระพล ทองมา¹ วินิตรา ลีละพัฒนา¹ และนวนจันทร์ ทองมา¹
Weerapon Thongma¹, Winitra Leelapattana¹, Nuanchan Thongma¹

¹ คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (sustainable cultural tourism) นั้น เป็นจุดประสงค์หลักสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวทางเลือก (alternative tourism) ประเภทนี้นั้นปรารถนาที่จะลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจระหว่างคนภายในชุมชน สังคมและประเทศชาติให้เกิดความเข้าใจที่ดี รักและเคารพในศักดิ์และศรีของความเป็นคน โดยที่การวิจัยได้มุ่งศึกษาเฉพาะชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อง อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ และหลังจากที่มีการประชุมเวทีชาวบ้านแล้วเปิดโอกาสให้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่อง ผู้นำชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้พิจารณาคัดเลือกชุมชนที่พวกเขาคาดว่าจะมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีฉันทามติให้คณะผู้วิจัยดำเนินการในพื้นที่ชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) ตำบลแม่อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการประเมินจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเป้าหมาย จำนวน 50 ราย และได้ใช้วิธีการวิจัยแบบปฏิบัติจริง (action research) ด้วยความหลากหลายวิธีในการได้มาซึ่งข้อมูลทั้งข้อมูลที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากเอกสาร ตำราและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนยูนานและข้อมูลที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เช่น การสอบถาม สัมภาษณ์ จัดเวทีชาวบ้าน ระดมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งการจัดทำโครงการนำร่อง (pilot project) พร้อมทั้งการสังเกตการณ์จากสถานการณ์จริงดังกล่าว จากนั้นได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย (descriptive statistics) เกี่ยวกับการพรรณนาข้อมูล ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผลการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนภายในชุมชน นอกจากนี้การวิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ของผลการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนบ้านยาง โดยมี สถิติ X^2 - test

ผลการประเมินศักยภาพของชุมชนทำให้ทราบว่าชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) นั้น มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ของชุมชนเป็น

ที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) ซึ่งถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living SITE Museum) โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนและคนภายในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการนำเสนอเรื่องราวประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญา ความรู้และประสบการณ์ผ่านทางนิทรรศการ วัตถุที่สะสมมาตั้งแต่อดีต หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ควบคู่ไปกับ “โรงงานสีเขียว” ที่สร้างขึ้นตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ปรารถนาให้พิพิธภัณฑ์ในชุมชนบ้านยางเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่เชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม นั่นเอง

ชุมชนชาวจีนยูนานบ้านยางยังคงรักษาเอกลักษณ์ด้านความเชื่อและค่านิยมตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนมาตั้งแต่บรรพบุรุษอย่างแน่นแฟ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นที่จะต้องเดินทางไปไกลถึงประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่สามารถศึกษาจากขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตแบบชาวจีนยูนานได้ในชุมชนบ้านยางแห่งนี้ ตั้งแต่สภาพของบ้านเรือน การแต่งกาย การใช้ภาษาพูด การใช้ภาษาเขียน หรือแม้แต่การประกอบอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ชุมชนบ้านยาง ยังได้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งทางด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะมีโอกาสได้สัมผัสบรรยากาศของพี่น้องชาวจีนที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ภายใต้ความหลากหลายของศาสนาและความเชื่อ โดยเฉพาะศาลเจ้า เจ้าแม่กวนอิม พุทธศาสนา คริสต์ศาสนา และอิสลาม เป็นต้น การได้ชิมและรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพอันเลิศรสของชาวจีน เช่น สุกี้ยูนาน ชาหมูหมั่นโถและไก่ดำตุ๋นยาจีน เป็นต้น

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนนั้น ผู้ให้ข้อมูลรายงานว่ามีส่วนร่วมในระดับมากในกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมทางความคิด (ความเชื่อและค่านิยม) และวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน) ส่วนด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร) รวมทั้งด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม) นั้นผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางเท่านั้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านยางโดยใช้ X^2 - test นั้นพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ระบุว่าชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประชาชนภายในชุมชน

Abstract

Sustainable cultural tourism is the main goal of this research due to important principle of alternative tourism which aims to decrease the conflicts and build up understanding among the people in the community, society and country leading to good understanding, loving and respecting the sacredness and honor of a human being wherein the research focuses on the study of the Chinese Yunnan community in Mae Ngon Watershed Area, Fang district, Chiang Mai province. A stage meeting opened opportunities for the administrators of the Sub-district Administration Organization (SAO) of Mae Ngon and community leaders as well as the stakeholders in considering and choosing the communities that they expect to have the cultural tourism destinations potentials. With partiality, the research committee conducted the research in the Chinese Yunnan community (Ban Yang) in Mae Ngon sub-district.

This research evaluated the cultural tourism destination potential from a sample in the community consisting of target 50 individuals and used the research method as action research including many methods in data collection. Secondary data were from textbooks and printed documents/matter about Chinese Yunnan while primary data were from questionnaire, interview, community forum, brainstorming, exchange of ideas, pilot projects as well as observing real situations. Data were analyzed by descriptive statistics, personal characteristics of the sample. Results were on the evaluation tests of cultural tourism destination potential and people participation of the community. The research also analyzed the relationship between the evaluation results of cultural tourism destination potential and level of people participation in the community by chi-square test (X^2 -test).

Results of the evaluation of the cultural tourism destination potential of Chinese Yunnan (Ban Yang) community showed it has high potential as cultural tourism destination since in the area it has First Royal Factory at Fang the Museum which is a live museum or Living SITE Museum. It highlights this community and the community committee as the center of presenting the history, local wisdom, and experience as an exhibition of things collected from the past or history of the community as a knowledge coupled with “green factory,” built following the Royal Initiatives of HRH Princess Sirindhorn who graciously desires that the Museum in Ban Yang community be a cultural tourism destination.

The Chinese Yunnan Ban Yang community still keeps or maintains the identity of their beliefs and values of Chinese way of life inherited from their ancestors and which the tourists do not necessarily have to travel to mainland China but can study from the customs and traditions Chinese Yunnan way of life in the Ban Yang community itself. These include the house architecture, clothing/ apparel, speaking Chinese, writing Chinese or Chinese cooking. Besides these, the BanYang community has developed convenience facilities for the tourists in terms of homestay accommodation in which the tourist can experience living together with the Chinese Yunnan peacefully and experience their various religious beliefs especially Chinese temple/Shrine, The bodhisattva (Guan Yin), Buddhist religion and Islam too. The tourists can also enjoy healthy Chinese food such as Suki Yunnan, pork leg, and back chicken and herbs soup as examples.

Concerning people participation in cultural tourism destination development, respondents reported that there was high participation in cultural activities, and ideas-thinking (beliefs and values) and norms-doing (occupation and way of life). On the other hand, in norms-doing (food and herb) including material-having (art and handicraft), participation was moderate. In addition, research results by X^2 -test showed that the relationship between the potential of cultural tourism destination and levels of people participation in developing their community into a cultural tourism destination was statistically insignificant or no relationship. Thus, the hypothesis that Chinese Yunnan in Mae Ngon Watershed Area Fang district Chiang Mai province that has potential to be a cultural tourism destination has a relationship with Chinese Yunnan people participation in cultural tourism destination development is rejected.

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อประเทศ จึงทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวอย่างรวดเร็วไม่เฉพาะแต่การท่องเที่ยวภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศด้วย ประเทศไทยตั้งอยู่ในทำเลที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางน้ำและทางอากาศ หากจะมองแผนที่ประเทศไทย ไม่ว่าจะจากด้านตะวันออกของทวีป คือ แอควินโดจีน หรือมองไปทางประเทศที่เป็นหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก ต่อกออกไปทางแถบประเทศด้านทิศตะวันตกของไทย นับจากพม่า อินเดีย ไปจนจรดประเทศแถบตะวันออกกลาง เหนือจรดใต้ ตะวันออกจรดตะวันตกของทวีป ประเทศไทยอยู่ในระยะทางที่เป็นศูนย์กลาง หากจะมองด้านขนาดของประเทศ พื้นที่ของประเทศไทยไม่ใหญ่ไม่โตนัก ขณะเดียวกันก็ไม่เล็กจนเกินไปจนเดินทางทั่วถึงได้ในเวลาไม่กี่ชั่วโมง ความพอดีของขนาดทำให้หากจะเดินทางภายในประเทศให้ไปถึงแต่ละภูมิภาคจึงพอเหมาะพอควร สภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศประกอบด้วยดินแดนที่เป็นภาคส่วนของขุนเขาสูงทอดเทือกยาวสลับซับซ้อน ที่ราบลุ่มและพื้นที่ราบหลายขนาด ห้วยหนองคลองบึงชายฝั่งทะเลที่ยาวเหยียดราว 2,500 กิโลเมตร เกาะแก่งต่าง ๆ สวยงาม น้ำทะเลใส หาดทรายสวย อุณหภูมิและสภาพดินฟ้าอากาศพอเหมาะที่ทำให้เกิดมีหลากหลายทางชีวภาพของโลกได้น้ำ สภาพทางธรรมชาติจึงมีความงดงามน่าชมที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคความแตกต่างกันในลักษณะพื้นที่กำหนดทำให้ผู้คนในแต่ละภูมิภาคมีวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน และขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน จึงกลายเป็นเสน่ห์เป็นสีสันของแผ่นดินที่น่าสัมผัสเรียนรู้ ทำให้เมืองไทยเป็นอีกดินแดนหนึ่งของโลกที่อยู่ในสายตาของนักท่องเที่ยวนานาชาติเป็นที่หมายมาดจะมาเที่ยวเมืองไทยบ้าง วัฒนธรรมไทยที่ตกผลึกเป็นวิถีชีวิตและการคิดคำนึงมีหลายอย่างที่เป็นข้อดีแห่งชนชาติ โดยเฉพาะรอยยิ้ม อัธยาศัยที่แสดงถึงจิตใจและมิตรไมตรีที่มีให้กับผู้อื่น จนได้สมญานามว่า “THE LAND OF SMILES” ดินแดนแห่งยิ้มสยาม เมืองไทยจึงกลายเป็นจุดท่องเที่ยวที่มีตัวสินค้าหลัก ๆ ในจำนวนองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวจะมีจุดขายด้านการท่องเที่ยวมีอยู่สองประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวที่ธรรมชาติสร้างสรรค์ขึ้นและการท่องเที่ยวที่มนุษย์ทำขึ้น (การประปานครหลวง, 2542: ระบบออนไลน์) สิ่งเหล่านี้เอง สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งนอกเหนือจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน การท่องเที่ยวจึงเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์อันดีต่อกันในหมู่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ว่าจะต่างถิ่นต่างภาษา ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นมิตรต่อกันและมีประโยชน์ทั้งทางด้านการปกครองและการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งความสัมพันธ์อันดีต่อกันนี้จะส่งผลกระทบต่อรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ทำให้มีความเข้าใจและใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น อาจจะมีกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นสื่อกลางที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษยชาติในโลก ดังคำขวัญขององค์การสหประชาชาติที่กล่าวไว้ว่า “การท่องเที่ยวเป็นสื่อนำไปสู่สันติภาพ” (วรรณวงษ์วานิช, 2546: 1) ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงามเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวมาก ทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม รวมถึงยังมีประเพณีที่ดี

งาม และมีคุณค่าสร้าง ความภูมิใจของชาวไทยทุกคน จึงก่อให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชวนประทับใจในแต่ละภูมิภาค เพื่อสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนต่าง ๆ ที่มีศิลปวัฒนธรรมอันบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่มีความเจริญรุ่งเรือง จนเป็นที่ชื่นชอบของนานาชาติที่ได้พบเห็นความงดงามในศิลปวัฒนธรรมไทย ทำให้นักท่องเที่ยวได้ทำความรู้จักกัน แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ยิ่งการท่องเที่ยวทวีความสำคัญมากขึ้นเพียงใด ยิ่งจะเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและเกียรติภูมิของประเทศให้เป็นที่รู้จักแก่ชาวโลกมากขึ้นเพียงนั้น แสดงให้เห็นถึงความมีชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมทั้งเป็นชาติที่เก่าแก่มีศิลปะและสถาปัตยกรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาก่อน การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดี รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548ก: 15 - 16)

ปัญหาการวิจัย (Research Problem)

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ผูกขาดโดยบริษัทเอกชนบางกลุ่มซึ่งสนใจแต่การตักตวงกำไร โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม เช่น กระเหรี่ยงคอยาว กลายเป็นกลุ่มชนที่ถูกจับโยกย้าย ถูกแย่งชิง และเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมประหนึ่งเป็นสวนสัตว์มนุษย์ (human zoo) ในทำนองเดียวกัน ชยันต์ วรรธนะภูติ (2538: 57) ระบุว่า มีเสียงสะท้อนจากพี่น้องชาวปกากะญอ (กระเหรี่ยง) ได้ถ่ายทอดความรู้สึกว่าแต่เดิมนั้น ชาวปกากะญอทำมาหากินโดยพึ่งพาอาศัยป่าและทรัพยากรธรรมชาติ และการเพาะปลูกในลักษณะการพึ่งพาตนเอง โดยเน้นการปลูกข้าวเป็นหลัก หากปลูกข้าวได้ไม่เพียงพอก็ต้องหาวิธีการให้มีชีวิตอยู่รอดจนได้ แต่ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา มีปัจจัยภายนอกเข้ามากระทบความเป็นอยู่มาหลาย โดยเฉพาะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน คนปกากะญอก็รับไว้ แม้แต่โครงการต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ เอามาให้ก็รับไว้ โดยไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นผลดีหรือผลเสียในภายหลัง คนในเมืองบางคนบางครอบครัวก็อยากจนเช่นเดียวกับคนที่อยู่ตามชนบทหรือพื้นที่สูง แต่ทำไมคนที่อาศัยอยู่ในเมืองถึงชอบไปเที่ยวและพานักท่องเที่ยวไปดูความยากจนของชุมชนในชนบทหรือชนเผ่า ซึ่งเปรียบเสมือนว่าพวกเขาที่อาศัยอยู่ตามชนบทนั้นเป็นสินค้าที่ขายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ยุติธรรมนักสำหรับพวกเขา สอดคล้องกับยศ สันตสมบัติและคณะ (2547: 55-56) ได้กล่าวถึงปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านชาวจินยูนาน (บ้านรักไทย) อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนว่า ชาวบ้านซึ่งเป็นจินยูนานนั้นไม่มีอำนาจในการตัดสินใจควบคุม วางแผนและจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยผู้ควบคุมหรือจัดการ

การท่องเที่ยวได้แก่ ไกด์นำเที่ยวที่มาจากภายนอกและสามารถเลือกนำเสนอสิ่งต่าง ๆ ในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวโดยที่ชาวบ้านภายในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้น นอกจากนี้ชาวบ้านที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวก็กระจุกตัวอยู่กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพียงไม่กี่หลังคาเรือนเท่านั้น เช่น ร้านค้าขาย และร้านอาหารที่มีเพียงไม่กี่ร้าน หรือเจ้าของม้าที่บริการให้นักท่องเที่ยวชมรอบๆ หมู่บ้าน เป็นต้น ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องของผลประโยชน์เฉพาะบุคคลทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจตั้งคำถามกับการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนเพราะไม่รู้สึกว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์อะไรจากการท่องเที่ยว

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ถ้าไม่มีการวางแผนเพื่อตั้งรับให้มีหรือตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในเรื่องสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องมีการเตรียมและการวางแผน ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง มีการกระจายรายได้อย่างโปร่งใส และให้ความสำคัญกับการมีชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานั้น ๆ โดยเฉพาะประวัติความเป็นมา ขนบธรรมเนียม และวิถีชีวิตของชาวจีนยูนาน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives of the Study)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ทราบอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่
2. วิเคราะห์ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนานเพื่อนำไปเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวภายในพื้นที่
3. พัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภายในชุมชน
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนานกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Result)

1. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ดูแลในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ่อง สามารถนำเอาผลการศึกษาค้นคว้าไปเป็นแนวทางในการ

กำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ สามารถนำเอาผลวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีอัตลักษณ์ของชุมชนชาวจีนให้เป็นที่รู้จักและเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวต่อไป

3. ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ในแง่ของการได้มาซึ่งองค์รวม (Body of knowledge) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในด้านการเรียนการสอนของนักศึกษาหรือผู้ที่สนใจทั่วไปของสถาบันและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งภาคประชาชน ซึ่งได้เรียนรู้กระบวนการและวิธีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีเป้าหมายนำเสนอและตีพิมพ์วารสารในระดับชาติและนานาชาติ เช่น วารสาร International Journal of Asian Tourism Management (ISSN: 1906 – 8654) และ International Journal of Agricultural Travel and Tourism (ISSN: 1906 – 8700) เป็นต้น

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย (Scope and Limitation of the Study)

ขอบเขต

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประชาชนในชุมชนชาวจีน ภายในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจากการสำรวจพบว่าชุมชนชาวจีนยูนานนั้น อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ่อง และผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ่องได้มีฉันทามติและคัดเลือกเพียงชุมชนเดียวในการพัฒนาการท่องเที่ยวครั้งนี้ คือชุมชนชาวจีนยูนานบ้านยาง หมู่ที่ 12 นั้นเอง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีความหลากหลายด้านภาษาพูดและภาษาเขียน อาจทำให้เกิดความยากลำบากต่อการได้ข้อมูลที่เป็นจริงและถูกต้อง โดยเฉพาะประชาชนบางคนไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เลย จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ช่วยนักวิจัยที่มีความรู้ความชำนาญ หรือคุ่นเคยและเข้าใจภาษาท้องถิ่นเป็นอย่างดี ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องประสานกับหน่วยงานภายในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยจัดการต้นน้ำ รวมทั้งอุทยานแห่งชาติ เพื่อช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อจำกัด

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการให้ความร่วมมือของคนภายในชุมชนบ้านยาง โดยพยายามที่จะให้แนวคิด วิธีการ รวมทั้งการปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ นั้นมาจากความต้องการของคนภายในชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีข้อจำกัดด้านเวลาในการดำเนินโครงการ หรือแม้แต่วะยะทางจากสถานที่พักไปยังพื้นที่วิจัยค่อนข้างห่างไกล รวมทั้งวันและเวลาดำเนินการกับคนภายในชุมชนค่อนข้างยากลำบาก แต่อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยได้พยายามแก้ไขข้อจำกัดเหล่านั้นด้วยการ

มอบหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัย ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่วิจัยได้นัดหมาย สัมภาษณ์ สังเกต ตลอดจนสอบถาม เพื่อสามารถเก็บข้อมูลให้เป็นจริงมากที่สุด

2. ข้อจำกัดด้านภาษา ความเชื่อ พฤติกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีต่าง ๆ คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันศึกษาและทำความเข้าใจ พร้อมทั้งนำนักศึกษาจากประเทศไต้หวัน และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมาศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว ไปเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์ จัดประชุมกลุ่มย่อย รวมทั้งแปลความหมายจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย เป็นต้น

นิยามศัพท์ (Definition of Terms)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้น จัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดี รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 16)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2545: 219)

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง (REVIEW OF RELATED LITERATURE)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง เพื่อความกระจ่างชัดในปัญหา และสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เสถียร โกเศศ นาคะประทีป (2515: 55) กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึง สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม อันมีความหมายได้หลายนัยแล้วแต่จะมุ่งมองวัฒนธรรมในแง่ใด ซึ่งวัฒนธรรมนี้มนุษย์เองเป็นผู้สร้างและปรับปรุงจากธรรมชาติและเรียนรู้จากกันและกัน ดังนั้นวัฒนธรรมจะเจริญหรือเสื่อมก็อยู่ที่คนในสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 5 หมวดใหญ่คือ

1. วัฒนธรรมวัตถุ เช่น สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ อาหารการกิน เครื่องแต่งกาย อาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น
2. สถาบันสังคม กิจกรรมที่จัดตั้งเป็นระเบียบขึ้นไว้ เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่สังคมสนใจ ในการดำเนินวิถีชีวิต อย่างปกติสุข ปราศจากการเบียดเบียนที่กดขี่กัน อย่างมีสวัสดิภาพสังคม เช่น การจัดระเบียบครอบครัว การถ่ายทอดวัฒนธรรมรุ่นต่อรุ่น และโครงสร้างการเมือง เป็นต้น
3. จิตใจ เช่น วัฒนธรรมทางความเชื่อ ศาสนา เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจยามมีทุกข์ เดือดร้อน หรือเป็นเครื่องกำหนดบังคับใจไม่ให้ประพฤติดีชั่ว
4. สุนทรียภาพ การสร้างสิ่งที่เป็นความงาม ความไพเราะ เรียกว่าศิลปะซึ่งแบ่งออกเป็น ศิลปะบริสุทธิ์ (pure arts) ศิลปะประยุกต์ (decorative arts)
5. ภาษา วัฒนธรรมจะยั่งยืนงอกงามและมีความเจริญงอกงามได้อยู่ที่มนุษย์มีภาษาเพราะเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กันในสังคมเพื่อเป็นการสื่อความรู้และความรู้สึกแก่กัน

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) วัฒนธรรมทางวัตถุ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขกาย เพื่อการกินอยู่ที่ดีมีความสะดวกสบายในการครองชีพ ได้แก่ความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่างคือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และสิ่งอื่นๆ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะตลอดจนอาวุธ เครื่องป้องกันตัวและอื่น ๆ
- 2) วัฒนธรรมทางจิตใจ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงามได้แก่ การศึกษาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนาและจรรยา ศิลปะ และวรรณคดี กฎหมายและระเบียบประเพณีซึ่งส่งเสริมความรู้สึกทางจิตใจให้สงบสบาย

นอกจากนี้ เสน่ห์ นครสันติภาพ (2541: 78) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ ดังนี้คือ

1. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน
2. เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการเรียนรู้และการถ่ายทอดของมนุษย์ โดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนมายังคนรุ่นหลัง ดำเนินกันต่อ ๆ มาไม่ขาดสาย ภาษาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม
3. วิถีชีวิตมนุษย์หรือแบบของการดำเนินชีวิต เราสามารถจำแนกวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งออกจากอีกสังคมหนึ่งได้โดยไม่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมของใคร สูงต่ำ ล้ำหลังหรือป่าเถื่อนกว่า วัฒนธรรมหนึ่ง

4. เป็นสิ่งที่ไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สำหรับ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536: 59) ได้ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรมหมายถึง วิถีแห่งการดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทั้งระบบความรู้ความคิด หรือความเชื่อจนมีการยอมรับปฏิบัติกันมา เป็นวิธีการหรือแบบแผนและมีการอบรมถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์” ในทำนองเดียวกัน พัทยา สายหู (2514: 68) ยังได้กล่าวไว้ว่า “วัฒนธรรมหมายถึง แบบอย่างการดำรงชีวิตของกลุ่มซึ่งสมาชิกเรียนรู้ถ่ายทอดกันไปด้วยการสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม” สอดคล้องกับสุริพร พิพัฒน์รัฐดิกร (2542: 7) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม ว่าคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคติ วิถีชีวิต ซึ่งสมาชิกในสังคมเป็นเจ้าของและมีการถ่ายทอดต่อกันมา นอกจากนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2541: 70) ได้ระบุไว้ว่าวัฒนธรรมคือสิ่งที่สร้างขึ้นจนกลายเป็นทั้งอารมณ์ความรู้สึก และแบบแผนพฤติกรรมสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้อย่างไม่สิ้นสุด นอกจากนี้สุพัตรา สุภาพ (2536: 99) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่าวัฒนธรรม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่งโดยที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง ระเบียบกฎเกณฑ์วิธีปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระเบียบความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สำหรับ อมรา พงศาพิชญ์ (2541: 1) ยังได้ระบุเพิ่มเติมอีกว่า วัฒนธรรม คือระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจจะเป็นการกำหนดพฤติกรรมและความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ซึ่งต้องมีการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง วัฒนธรรมในสังคมแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ ได้แก่ ภาษาพูด ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ กริยา มารยาท ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัดและศิลปกรรม ประติมากรรมต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นประจำทุกวัน และกาญจนา แก้วเทพ (2539: 35) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่เป็วัตถุ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น การก่อตัวของโครงสร้างทางสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา นอกจากนี้ เซนทร์ วิวัฒน์บวรวงศ์ (2543: 19) กล่าวเสริมว่าการส่งเสริมชุมชนให้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องให้ความสำคัญในการให้ชุมชนเป็นแกนกลางในการพัฒนาหรือส่งเสริมในสิ่งที่เป็นของท้องถิ่นนั้นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและสิ่งที่เป็นรูปธรรมโดยดึงผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยเพื่อช่วยในการอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยมีหน่วยงานของรัฐช่วยสนับสนุน และวิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2537: 32-37) ได้สรุปเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า การสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านและพัฒนาไว้เพื่อการท่องเที่ยวที่นั่นหากเมื่อสังคมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมแล้วงานศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างก็ถูกปล่อยปละละเลยให้สูญหาย ด้วยสาเหตุของประโยชน์ใช้สอยน้อย ความไม่จำเป็นหรือความไม่สะดวกต่อวิถีชีวิตสมัยใหม่ ตลอดจนอิทธิพลของความเจริญหรือความเป็นเมือง แต่เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาสู่ท้องถิ่น นั้นกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดประโยชน์ขึ้น 2 ทาง คือการอนุรักษ์หรือสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังกล่าวพอสรุปได้ว่าวัฒนธรรมคือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของหมู่คณะ เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนที่สมาชิกในสังคมเดียวกันยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540: 10) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าคือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสรรพสิ่งในโลกที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ข: 38) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่เน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเกี่ยวเนื่องกับความ เป็นอยู่ของสังคม สำหรับ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543: 65) ยังได้กล่าวเสริมอีกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางเพื่อสัมผัสและการเข้าร่วมใช้วิถีชีวิตเก่าๆ ที่กำลังสูญหายไปในบางท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงประวัติความเป็นมา การดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตน เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีและงานเทศกาล เป็นต้น ทั้งนี้ ชูเกียรติ นพเกตุ (2542: 29) ได้กล่าวคล้ายคลึงกันว่า การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เช่น ชมโบราณสถาน ศิลปะ หรือการแสดงต่าง ๆ นอกจากนี้ สามพร มณีไมตรีจิต (2539: 14) กล่าวเสริมว่า วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวนั้นเป็นวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือมีลักษณะที่เป็นรูปธรรมที่จะนำมาพัฒนาให้เป็นจุดสนใจแก่นักท่องเที่ยวได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวโบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์และการละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี งานศิลปหัตถกรรม และสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และ อัยาศัยไมตรีของคนไทย อีกทั้งพงศธร เกษสำลี (2539: 5) ได้ระบุไว้ว่าวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้แก่ โบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญทางศาสนา และงานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ดุริยางศิลป์ งานเทศกาลประเพณี งานศิลปหัตถกรรมและสินค้าของที่ระลึกในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงชีวิตและอัยาศัยไมตรีของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้วรรณ วรชวานิช (2546: 146) ยังได้ศึกษารวบรวมเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมงานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องในเทศกาลต่าง ๆ เป็นการสืบทอดและรักษามรดกทาง

วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไว้ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้ประโยชน์ท้องถิ่นซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญคือ

1. เป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่เด่นของแต่ละท้องถิ่นและสมควรที่จะดำรงรักษาให้คงอยู่ไว้สืบต่อไป

2. เจ้าของพื้นที่ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการและการอนุรักษ์

3. มีวิทยากรและมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น

4. มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความประทับใจ และประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ก: 284 - 290) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น ทั้งนี้ต้องเคารพในวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และได้ระบุเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่ามี 4 ประการ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะที่เดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษาและดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก และการขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่นรวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและผู้คนของตนเองด้วย

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น ทั้งนี้ต้องเคารพในวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ อีกทั้งต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคล วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้และ

การจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่เดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวด้วย

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญอยู่ 9 ประการ คือ (เพียกานต์ นามวงศ์, 2552: 18 - 19)

1. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้ผลกระทบน้อยที่สุด
3. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและ วัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้าน สังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย
4. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้อง ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวพร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการ อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
5. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จาก การท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น
6. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์ แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
7. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของ ประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยว ตรงตามความหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
8. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และ ความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ
9. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ นักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญควรมี 6 ด้านดังต่อไปนี้ (เพียงกานต์ นามวงศ์, 2552: 19 - 20)

1. องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการ คือ
 - 1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
 - 1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ
 - 1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้งซากปรักหักพัง
 - 1.4 ศิลปะ ทัศนกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก
 - 1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา
 - 1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ
 - 1.7 ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา
 - 1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร
 - 1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมและเทศกาลต่าง ๆ
 - 1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น
2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและได้รับผลตอบแทนในกำไรสู่ธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบและรับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น
6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ซีซพล ทรงสุนทรวงศ์ (2545: 218-219) ได้กล่าวถึงการประชุม Globe'90 (พ.ศ. 2533) ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย โดยที่ Eastern Caribbean States Organization (OECS) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การใช้ประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ขอให้ราชบัณฑิตยสถานช่วยบัญญัติคำจำกัดความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด ดังนั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงหมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่ได้เป็นการทำลายสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น การจะพัฒนาให้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ต้องเข้าใจว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมซึ่งเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ มีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรรูปธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา สัตว์ป่า ทะเลสาบ ถ้ำ น้ำตก ส่วนที่เป็นรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ กิจกรรมการละเล่นต่างๆ ในท้องถิ่น สวนสาธารณะ สวนสนุก โรงภาพยนตร์ และศูนย์การค้า เป็นต้น

สำหรับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้หรือสัมผัสได้ยาก ก็แยกออกคล้ายๆ กัน คือมีทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรนามธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ความสงบ ความร่มรื่น ความเย็นสบาย ส่วนที่เป็นนามธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม เมื่อนักท่องเที่ยวได้สัมผัสทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้วควรได้รับความรู้สึกที่ดีกลับไป ภายหลังจากการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานการบริการและสินค้าเข้าด้วยกัน ผลิตผลจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงไม่ใช่รูปธรรมที่สัมผัสได้ทั้งหมด แต่จะปรากฏให้เห็นในลักษณะของคุณค่าทางจิตใจที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวจึงถูกเปรียบเทียบว่า เป็นการซื้อขายความฝันที่ผู้ซื้อไม่สามารถตรวจสอบสินค้าและบริการล่วงหน้าได้ แต่ตัดสินใจซื้อด้วยความคาดหวัง ซึ่งอาจมีการจูงใจด้วยวิธีการต่างๆ จากผู้ขาย และสิ่งที่ซื้อมาจะปรากฏออกมาในลักษณะของความรู้สึกทางใจ เช่น ความตื่นเต้น ความประทับใจ ความไม่พอใจ

สรุปว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุกๆ ด้าน กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยที่มีการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วย

หลักการของการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การท่องเที่ยวที่เป็นธรรม เหล่านี้มีเป้าหมายร่วมกันคือ การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว การท่องเที่ยวแบบใหม่นี้จะมีการกำหนดเป็นหลักการร่วม 6 ด้าน ดังที่ ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2545: 173-174) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. **ความยั่งยืนทางด้านนิเวศ (ecological sustainability)** เป็นหลักการแรกที่จะเห็นได้ชัดหากมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรมีการคำนวณหาศักยภาพรองรับ (carrying capacity) จำนวนนักท่องเที่ยวที่ระบบนิเวศจะสามารถรับได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยให้วัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้

2. **ความยั่งยืนทางด้านสังคม (social sustainability)** เป็นศักยภาพของชุมชนที่จะรองรับนักท่องเที่ยวหรือคนมาเยือนได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถที่จะดำรงความเป็นชุมชนเดิมอยู่ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่างๆ อันเกิดจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว และการคำนวณศักยภาพรองรับในด้านนิเวศเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเช่นเดียวกัน

3. **ความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม (cultural sustainability)** เป็นสิ่งที่วัดและเห็นได้ยากในระยะสั้น หากแต่ค่อยๆ ส่งผลกระทบต่อชุมชนในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์ วิถีชีวิตและการดำรงอยู่วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่หลักการแห่งความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึง ศักยภาพของชุมชนในการรับหรือปรับเปลี่ยนหรือคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเองที่แตกต่างจากของผู้อื่น การแทรกซึมทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ควรมีมาตรการในการควบคุมวัฒนธรรมที่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมเดิมและป้องกันมิให้เกิดการตัดแปลงวัฒนธรรมของชุมชนไปในทางที่เสื่อมทราม

4. **ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ (economic sustainability)** หมายถึง การได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงพอกับการจัดการกับต้นทุนด้านอื่นๆ และการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นด้านอื่นๆ อาจไม่มีประโยชน์เลยหากมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย แต่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. **ความยั่งยืนด้านการศึกษา (educational element)** เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งที่แบ่งแยกระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งในที่นี้อาจมิได้หมายถึงการได้รับการยกย่องจากสถาบันการศึกษา แต่หมายถึงเกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ในส่วนของนักท่องเที่ยวหมายถึง การเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ การปรับตัวของสภาพ

ชุมชนกับสิ่งแวดล้อม และในส่วนของชุมชน หมายถึง การเรียนรู้ในการจัดการ การต้อนรับและรับมือกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยมีการประเมินผลกระทบ ต่อชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (local participation) แนวโน้มของการเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับการท่องเที่ยวเองมีแนวโน้มที่ชัดเจนและสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงจากการที่มองว่า ชุมชนที่รับการท่องเที่ยวเป็นชุมชนที่เป็นวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว เปลี่ยนเป็นให้ชุมชนมีส่วนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวจัดรูปแบบการท่องเที่ยว และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนั่นก็คือจุดแบ่งระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบใหม่

หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ การท่องเที่ยวทุกประเภทจึงควรจะเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถอยู่รอดได้ ซึ่ง Shirley Eber (1993) อ้างโดย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542: ไม่ปรากฏหน้า) ได้กล่าวว่า หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. **การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (using resource sustainable)** ควรมีการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว
2. **การลดการบริโภคที่มากเกินไปและความจำเป็นและการลดปริมาณของเสีย (reducing over-consumption and waste)** ทำให้มีทรัพยากรเหลือเก็บไว้ใช้ได้นานขึ้น และเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสีย หรือการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไป
3. **การรักษาและส่งเสริมความหลากหลาย (maintaining diversity)** ทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวมาก นอกจากนี้ยังช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้อีกด้วย
4. **การผสมผสานการท่องเที่ยวให้เข้ากับการวางแผน (integrating tourism into planning)** ให้เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะช่วยขยายศักยภาพของการท่องเที่ยวในระยะยาวได้
5. **การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (supporting local economics)** ด้วยการสนับสนุนการซื้อสินค้าที่ผลิตจากคนในท้องถิ่นและใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนอยู่ในท้องถิ่นแห่งนั้น
6. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น (involving local communities)** การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นจะทำให้เกิดคุณภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของท้องถิ่น และเป็น การลดความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่นด้วย
7. **การปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในท้องถิ่น (consulting stakeholders and the public)** ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. การฝึกอบรมบุคลากร (training staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยวได้

9. การทำการตลาดด้วยความรับผิดชอบต่อ (marketing tourism responsibility) การตลาดเป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการก็ต้องทำการตลาดให้ลูกค้าทราบถึงจริยธรรมของบริษัท ความรับผิดชอบต่อด้านการตลาดนี้ ผู้ประกอบการจะต้องสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวด้วยการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์

10. การดำเนินการวิจัย (undertaking research) เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

ด้านความคิดเห็นที่สอดคล้องกับหลักการจัดการท่องเที่ยวของ Shirley Eber แต่ขอเพิ่มเติมและสนับสนุนหลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ Shirley Eber ในบางประเด็นเป็นพิเศษ ว่าหลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

1) การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดีและคุ้มค่า การอนุรักษ์เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้คงความงดงามและคงคุณค่าเป็นทรัพยากรของชาติสืบไป เช่น การรักษาสภาพธรรมชาติให้สมบูรณ์ การช่วยกันปลูกและดูแลต้นไม้ การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานและโบราณวัตถุอย่างถูกหลักวิชาการ การช่วยกันรักษางานศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่น การปรับปรุงสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ ควรมีการควบคุมปริมาณการใช้ให้สมดุลกับการเกิดขึ้นทดแทนได้ตามธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้มีทรัพยากรใช้ได้อย่างยาวนานและไม่เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนทรัพยากรที่เป็นของเหลือจากการใช้ประโยชน์หรือหาได้ง่ายตามธรรมชาติ เช่น เศษผ้า เศษไม้ ใบไม้ วัสดุพิษบางชนิด ได้แก่ ต้นกก ผักตบชวา สามารถนำมาประดิษฐ์เป็นของใช้หรือของที่ระลึกในรูปสินค้าพื้นเมืองที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ถือเป็น การเพิ่มมูลค่าของวัสดุที่เหลือใช้ และยังเป็นการหารายได้จุนเจือครอบครัวของคนในท้องถิ่นนั้นด้วย หลักการนี้ยังรวมถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน เช่น การนำพลังงานแสงอาทิตย์มาต้มน้ำร้อนให้ลูกค้าที่มาพักโรงแรม การสร้างห้องพักหรือโรงแรมด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

2) การจัดการของเสียในท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น การระบายน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลลงสู่แม่น้ำและทะเล ซึ่งจะต้องมีการจัดระบบบำบัดน้ำเสียภายในชุมชน มีการกำจัดมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดเตรียมถังขยะตามจุดต่างๆ ให้เหมาะสมและพอเพียง มีการแยกมูลฝอยและนำมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้มาใช้ใหม่หรือนำมาดัดแปลง สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ การทิ้งเศษอาหารให้ล้นถัง การปล่อยให้มูลฝอยหรือของเสียเคลื่อนไปทั่วสถานที่ท่องเที่ยว ล้วนทำลายบรรยากาศในการมาพักผ่อนของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เพราะปกติแล้วนักท่องเที่ยวทั้งหลายคาดหวังว่าการท่องเที่ยวแต่ละครั้งจะได้พบเห็นแต่สิ่งสวยงาม ได้ชื่นชมธรรมชาติที่สมบูรณ์ แต่ถ้าต้องพบเจอกับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีมูลฝอยล้นถังหรือมีของเสียเคลื่อนไปทั่วจะทำให้เสียความรู้สึกต่อสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นได้ จึงควรหาวิธีจัดการกับมูลฝอยเหล่านี้ หรือหาวิธีนำของเสียเหล่านี้กลับมาใช้อีกครั้ง หากปล่อยปละละเลยปัญหานี้แล้ว จะ

สะท้อนให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีข้อบกพร่องในเรื่องการรักษาความสะอาดและขาดการดูแลเอาใจใส่

ดังนั้น ผู้มีหน้าที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวจะต้องจัดเก็บมูลฝอยและทำความสะอาดชายหาด สวนหย่อม ทางเดิน ถนน และรอบบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ การนำขยะบางส่วนกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อประหยัดวัตถุดิบและพลังงาน ตลอดจนเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการแยกจัดเก็บมูลฝอย เช่น กระดาษขวดพลาสติกที่สามารถนำไปเข้ากระบวนการเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก นอกจากนี้ควรมีการฟื้นฟูมูลฝอยที่เป็นอินทรีย์สารโดยนำไปหมักเป็นปุ๋ยเพื่อให้กลับสู่วงจรธรรมชาติ สำหรับของเสียที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก ควรมีการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักการ เช่น การวางแผนสร้างเตาเผาขยะ หากไม่สามารถดำเนินการได้เองควรประสานงานกับเทศบาลให้ขนย้ายขยะออกจากพื้นที่

3) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นเป็นการสร้างสำนึกของการเป็นเจ้าของร่วมกัน ให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เช่น ชุมชนที่มีการปลูกผัก ผลไม้ ดอกไม้ขายกันมาก คนในท้องถิ่นสามารถช่วยกันยกระดับการประกอบอาชีพขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agrotourism) โดยมีการวางแผนการตลาด และมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยว และเลือกซื้อสินค้าต่างๆ ซึ่งนับว่ากลยุทธ์นี้เป็นหนทางของการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นวิธีหนึ่ง

สิ่งที่สำคัญคือ ประชาชนจะต้องมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นหน้าที่ของตนเองที่จะทำให้การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมีความยั่งยืน สิ่งที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเช่นนี้ได้ก็คือ การกำหนดให้มีการวางแผนการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานของจังหวัด อีกทั้งต้องมีการกำหนดเป็นนโยบายอย่างแน่ชัดที่จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมและถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐไม่ดำเนินการตามนโยบาย ประชาชนมีสิทธิร้องเรียนหรือโต้แย้งได้ และควรมีการดำเนินการประเมินผลโดยฝ่ายรัฐและประชาชนในทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จได้ ซึ่งชุมชนในพื้นที่และคนกลุ่มต่างๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งส่วนความรับผิดชอบเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ระดับ/องค์การ	ความรับผิดชอบ
ชุมชนในพื้นที่หรือภูมิภาค	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกันกำหนดปรัชญาทางการท่องเที่ยวและวิสัยทัศน์ภายในชุมชนหรือภูมิกษณนั้นๆ - กำหนดศักยภาพในการดำเนินการ ทั้งทางด้านกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนหรือภูมิภาค - ให้การส่งเสริมหรือการยอมรับการท่องเที่ยวตามแนวแผนงานการพัฒนาที่ยั่งยืน
การจัดการสถานที่ท่องเที่ยว/ องค์กรของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ประสานงานจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านการท่องเที่ยว - ควบคุมดูแลมิให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือภูมิภาค

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ระดับ/องค์การ	ความรับผิดชอบ
ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว	- ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินการตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบอย่างยั่งยืน
ผู้เยี่ยมเยียนหรือนักท่องเที่ยว	- สังเกตแนวทางการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาที่ยั่งยืน - มีสำนึกความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวในฐานะนักท่องเที่ยวที่ดีและเคารพในค่านิยมของคนท้องถิ่น - ให้การยอมรับในข้อตกลงและเงื่อนไขของชุมชนที่มีต่อแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แหล่งที่มา: ดัดแปลงจาก Robert W. McIntosh และคณะ (1995) อ้างใน ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2545: 232)

4) การประสานความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน เช่น การร่วมมือกันของภาครัฐ เอกชน และชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งแหล่งนันทนาการในชุมชน ทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักท้องถิ่นนั้นมากขึ้น

5) การวิจัยและตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการวิจัยถึงข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง การศึกษาและติดตามปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ ข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวิจัยยังสามารถนำไปถ่ายทอดหรือฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐมัคคุเทศก์ และประชาชนในท้องถิ่นให้ทราบและปฏิบัติได้ถูกต้องเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อให้คนเหล่านี้สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้ อันจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยว และยังเป็น การปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

ดังนั้นการวิจัยแหล่งท่องเที่ยว ควรคัดเลือกสถานที่ท่องเที่ยวในแหล่งที่มีความสำคัญทางธรรมชาติและวัฒนธรรมมาส่งเสริมให้เป็นที่รู้จัก และมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวให้อยู่ในระดับที่พอเหมาะ ด้วยการกำหนดข้อห้ามหรือมาตรการต่างๆ เช่น

- (1) พิจารณารายการนำเที่ยว
- (2) ใช้เส้นทางนำเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- (3) สร้างข้อจำกัดชั่วคราวในการเดินทางเข้าไปยังพื้นที่
- (4) ให้มีการขายบัตรที่ระบุวันและเวลาในการเดินทางเข้าพื้นที่ เพื่อจะได้ทราบจำนวนนักท่องเที่ยว
- (5) ลดขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะเข้าไปในพื้นที่
- (6) จำกัดพื้นที่ในการจอดรถ
- (7) กำหนดให้มีข้อห้าม เพื่อไม่ให้มีกิจกรรมหรือรูปแบบในการท่องเที่ยวที่สร้างความเสียหายกับสิ่งแวดล้อม

นอกจากข้อห้ามหรือมาตรการต่างๆ เหล่านี้แล้ว ยังต้องผสมผสานการจัดการพื้นที่ด้วยวิธีการต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม มีการติดตามและประเมินผลแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องด้วย

6) การจัดทำข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว โดยการจัดทำเอกสารแผ่นพับและสิ่งพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ พอสังเขป เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว อาจมีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นบางโอกาส ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ควรมีแผ่นป้ายบรรยายข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ หรือบอกความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทราบ และมีการจัดทำเว็บไซต์ (Website) หรือโฮมเพจ (home page) เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยทางอินเทอร์เน็ต (internet) ให้มากขึ้น เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ทำการสืบค้นข้อมูลที่ตนสนใจได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

7) การมีจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว การจะทำให้การท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้นยังต้องประกอบด้วย การเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก ถ้านักท่องเที่ยวรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรก็จะเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนากการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน และเมื่อทุกคนเกิดจิตสำนึกในทิศทางเดียวกันแล้ว หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวก็จะทำงานได้ง่ายขึ้น

โดยที่ Robert W. McIntosh (1995) อ้างใน ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2545: 234) ได้กล่าวถึงจรรยาบรรณของนักท่องเที่ยวไว้ว่าเมื่อนักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวไปยังที่ต่างๆ แล้ว ควรให้ความร่วมมือดังนี้

- (1) เมื่อนักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวเพลิดเพลินกับความหลากหลายทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมแล้ว ควรจะร่วมมือในการรักษาหรืออนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไว้
- (2) ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนในการดำเนินการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงพลังงานและน้ำ
- (3) ชื่นชมกับประสบการณ์ การต้อนรับอย่างเป็นมิตรจากคนในชุมชน เคารพในขนบธรรมเนียมประเพณี และบรรทัดฐานของชุมชนในพื้นที่
- (4) หลีกเลี่ยงกิจกรรมต่างๆ ที่อาจคุกคามชีวิตสัตว์ป่า หรือพืช รวมถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
- (5) เลือกใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมท้องถิ่น และไม่เป็นผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

สรุปว่าการท่องเที่ยวจะยั่งยืนได้ต้องประกอบด้วย การมีอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การมีทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน และการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวทุกประการจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อนักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว และการมีบทบาทร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้ระบบการท่องเที่ยวมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เกิดความปลอดภัย และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวตลอดไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาคสรุป
(Overview)

การท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทยของเราเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ชัดเจนจากเศรษฐกิจการเงินของประเทศที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและคาดว่าจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะว่าประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายจึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในแถบภูมิภาคเอเชีย ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะเป็นทั้งวัตถุประสงค์และเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะ “ขาย” ให้แก่นักท่องเที่ยว อาจจะกล่าวได้ว่าเป็น “สินค้า” ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่สามารถดึงดูดให้ “ลูกค้า” หรือนักท่องเที่ยวเดินทาง “ซื้อ” กันถึงที่ตั้งอยู่ของสินค้า ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวจะสามารถแบ่งแยกย่อยเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายรูปแบบ แต่ในที่นี้ขอแบ่งประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของการท่องเที่ยว ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังนี้ (Mill and Morrison, 1995 ระบุในชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2546: 4 - 5)

1. สิ่งดึงดูดใจ (attraction) สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่ (site) และเหตุการณ์ (event) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติสร้างขึ้นหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากธรรมชาติมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต (infrastructure) เช่น ระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก โรงพยาบาล ฯลฯ ตลอดจนระบบการกำจัดของเสียก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับแหล่งท่องเที่ยว

3. การเข้าถึง (accessibility) การเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบการขนส่ง (transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง (the way) พาหนะ (the vehicle) สถานี (the terminal) และผู้ประกอบการ (the carrier) การขนส่งมีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทางโดยผ่านเส้นทางหรือท่าลำเลียง

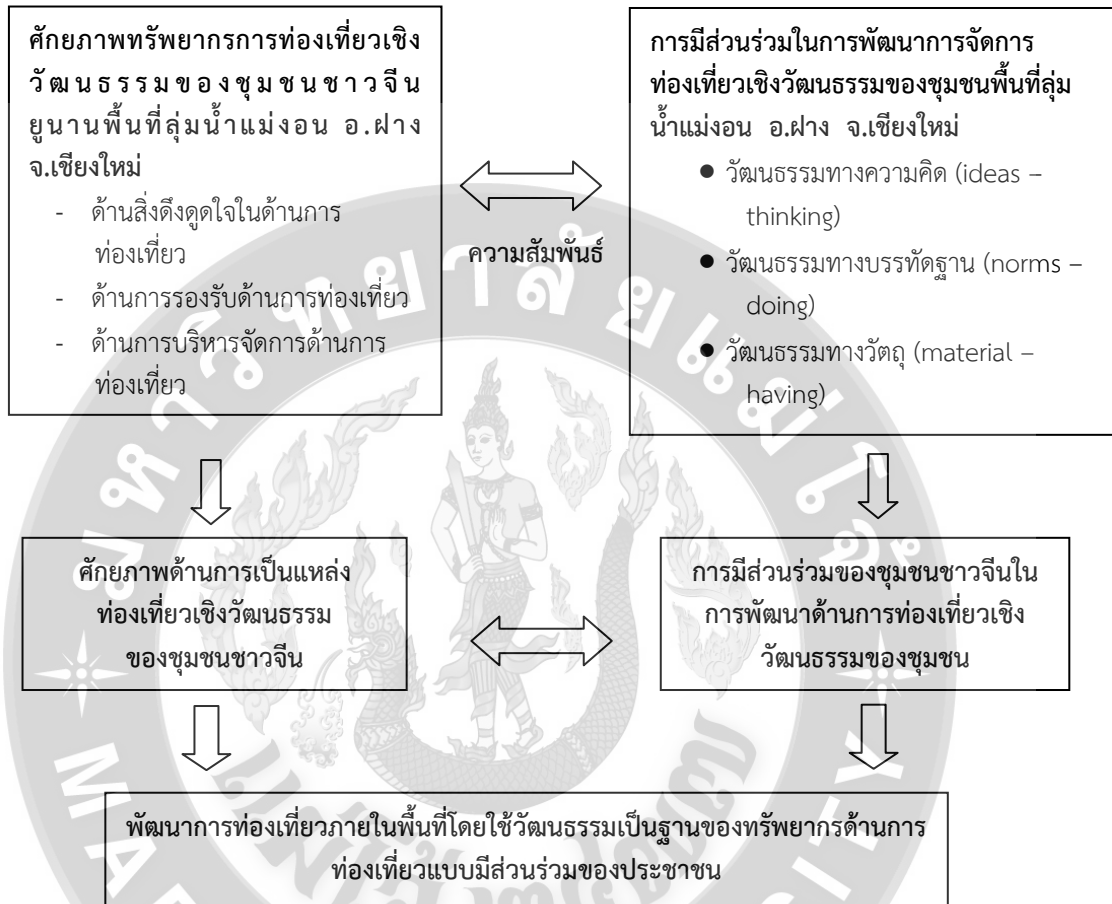
ประเทศไทยนับว่าโชคดีที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และแหล่งของทรัพยากรการท่องเที่ยวก็ได้กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งเราสามารถที่จะทราบถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยการวัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจากองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ 2. การรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3. การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าจัดอยู่ในระดับใด และควรแก่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไปหรือไม่ ในขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับการท่องเที่ยว เพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งก็มาจากชุมชนคนในชุมชนจึงต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของสิทธิ์มีส่วนร่วมในการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ซึ่งชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ในการนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและสามารถที่จะดำเนินการตั้งแต่ การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียนได้อย่างมีระบบระเบียบและแบบแผน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับธรรมชาติเป็นสำคัญ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable tourism management) นั้น จำเป็นต้องมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพัฒนาการจัดการเชิงอนุรักษ์โดยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการพัฒนาเหล่านั้นจะต้องไม่ไปทำลายขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตที่มีคุณค่าของประชาชนท้องถิ่นตามวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทยที่ระบุว่า “ให้การท่องเที่ยว

ไทยมีเอกลักษณ์ไทยในมาตรฐานสากล (world class)” โดยเน้นในประเด็นการคงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ดำรงเอกลักษณ์ของไทยไว้ให้ลือชื่อในโลก และให้คนไทยมีความพร้อมที่จะให้บริการในมาตรฐานสากล และมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด ด้วยกลยุทธ์ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นตามหลักการอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (วีระพล ทองมา และคณะ, 2552: 81 - 83)

ตามทฤษฎีและแนวคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นหรือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนภายในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความหลากหลายของชนเผ่า ตลอดจนได้มีพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ต้องการให้ชุมชนบ้านยางซึ่งเป็นชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่องให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้แก่ 1) วัฒนธรรมทางความคิด (ideas – thinking) 2) วัฒนธรรมทางบรรทัดฐาน (norms – doing) และ 3) วัฒนธรรมทางวัตถุ (material – having) รวมทั้งองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวตามศักยภาพทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมให้เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว การปรับปรุงวิธีการเข้าถึงข้อมูลหรือแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดเตรียมทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพด้านการบริการการท่องเที่ยวต่อไป

กรอบแนวความคิดในการวิจัย
(Conceptual Framework)

ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

สมมติฐาน
(Hypothesis)

ชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนภายในชุมชน

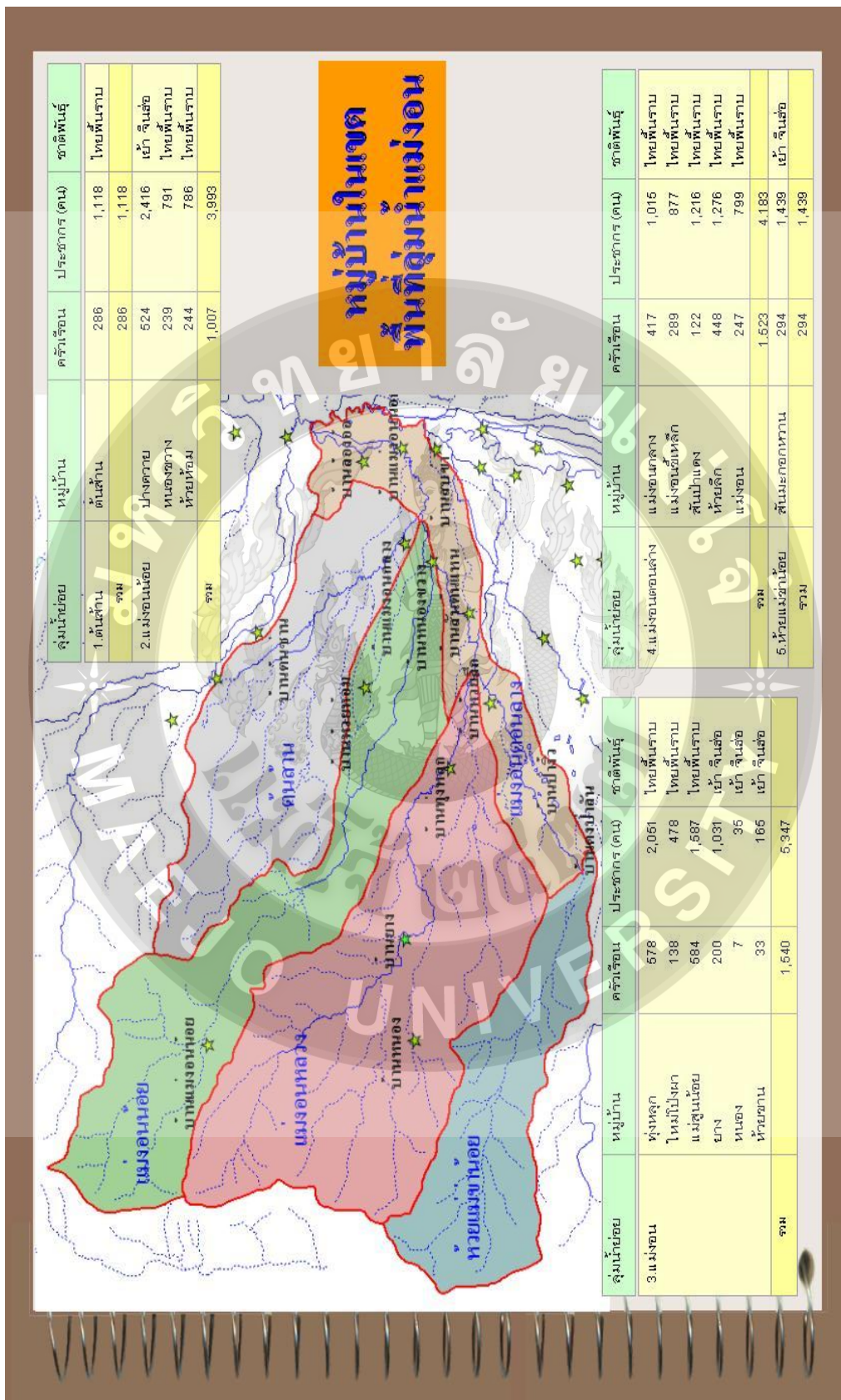
บทที่ 3
วิธีการดำเนินการวิจัย
(RESEARCH METHODOLOGY)

สถานที่ดำเนินการวิจัย
(Locale of the Study)

คณะผู้วิจัยได้พิจารณาและตัดสินใจในการเลือกสถานที่ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่องสอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นการสนองกระแสพระราชประสงค์ของสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มีพระประสงค์ให้พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะชุมชนจีนยูนาน (บ้านยาง) เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับเส้นทางธรรมชาติ โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์โครงการหลวงที่ 1 (ฝาง) โรงงานไฟฟ้าพลังน้ำ น้ำตกบ้านยาง แหล่งเกษตรผสมผสานของชาวบ้าน สวนลีนจี สวนสตรอเบอร์รี่ของโรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) และชุมชนใกล้เคียง ซึ่งมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งจีนยูนาน เย้า กระเหรี่ยง และคนไทยพื้นราบ เป็นต้น

2. พื้นที่ชุมชนชาวจีนยูนานในหลายชุมชนในพื้นที่อำเภอฝาง ยังมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และยังเป็นเขตติดต่อกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่และของประเทศไทย ก็คือ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ จึงมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมจำนวนมาก ดังนั้น ควรมีการเตรียมความพร้อมของชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งถ้าไม่มีการเตรียมความพร้อมดังกล่าว อาจจะทำให้วัฒนธรรมเหล่านั้นถูกกลืนและสูญสลายไปกับวัฒนธรรมต่างถิ่นที่หลั่งไหลเข้ามาที่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 3 ขอบเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง (Population and Sampling Procedures)

ประชากรในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนชาวจีนยูนนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

- ลุ่มน้ำย่อยแม่งอน มีหมู่บ้านบ้านยาง ประชากรอาศัยอยู่จำนวน 200 ครัวเรือน รวม 1,031 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นจีนยูนนานและเย้า บ้านหนอง ประชากรอาศัยอยู่จำนวน 7 ครัวเรือน รวม 35 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นจีนยูนนานและเย้า บ้านห้วยขาน ประชากรอาศัยอยู่จำนวน 33 ครัวเรือน รวม 165 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นจีนยูนนานและเย้า

- ลุ่มน้ำย่อยห้วยแม่ข่าน้อย มีหมู่บ้านสันมะกอกหวาน ประชากรอาศัยอยู่จำนวน 294 ครัวเรือน รวม 1,439 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นจีนยูนนานและเย้า

นอกจากนี้ยังอยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 องค์กร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข่า องค์การบริหารส่วนตำบลแม่งอน และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุน โดยในพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่พร้อมจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมให้ยั่งยืนได้ในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้พิจารณาร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและความเป็นไปได้ที่จะผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และมีชื่อเสียงในอนาคตอันใกล้นี้ ซึ่งจากการประเมินเบื้องต้นร่วมกับการพิจารณาของคนภายในชุมชน มีฉันทามติให้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ชุมชนบ้านยางให้เป็นโครงการนำร่อง (pilot project) ทั้งนี้ เพื่อเป็นไปตามกระแสพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 ฝาง และประสงค์ให้ชุมชนบ้านยางเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (life museum) รวมทั้งเป็นชุมชนที่เผยแพร่ความเป็นจีนยูนนานให้กับประชาชนชาวไทยและชาวต่างชาติได้เรียนรู้ต่อไป

ภาพที่ 4 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรและติดตามความก้าวหน้า พิพิธภัณฑสถานโรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง)

ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้มาจากการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ดังนี้ คือ

1. การศึกษาอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนานนั้น คณะผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลในสองลักษณะ ได้แก่

1.1 การสำรวจข้อมูลที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ด้วยการรวบรวมจากเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องด้านชาติพันธุ์ของชาวจีนยูนาน

1.2 สอบถามและสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อยืนยันข้อมูลกับความเป็นจริงของประชาชนภายในพื้นที่ชุมชนบ้านยาง โดยผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม รวมทั้งผู้อาวุโสภายในชุมชน จำนวน 15 ราย

2. วิเคราะห์ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชนเผ่าจีนยูนาน เพื่อนำไปเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน เป็นการสร้างเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านยาง ทั้งในด้านการดึงดูดใจการท่องเที่ยว ด้านการรองรับการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการ โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนที่เป็นผู้นำครอบครัวจำนวน 200 คน แต่สุ่มมาเพียง 25% (ฉัตร ชำชอง, 2525: 1) จึงได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลจำนวน 50 ราย

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนชาวจีนยูนาน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนภายในชุมชน (insiders) ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ร่วมกับบุคคลภายนอก (outsiders) ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และ

ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนบ้านยาง ทั้งทางด้านความคิด (ideas – thinking) ทางด้านบรรทัดฐาน (norms – doing) และทางด้านวัตถุ (material – having) เพื่อกำหนดโปรแกรมและกิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนจีนยูนาน โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ซึ่งผู้นำครอบครัวและอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 50 ราย ส่วนบุคคลภายนอกได้แก่คณะผู้วิจัยและนักศึกษาในระดับปริญญาตรี โท และปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 12 ราย ซึ่งเปรียบเสมือนพี่เลี้ยงสำหรับการระดมความคิดด้วยการอาศัยเทคนิคการจัดทำกิจกรรมกลุ่ม การฝึกปฏิบัติจริง และการนำเสนอผลการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมภายในชุมชนชาวจีนยูนาน

ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร (Variables and Measurement)

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน หมายถึงชุมชนที่มีองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นด้วย (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว, 2550: 5-2)

ดัชนี (index) หมายถึงปัจจัยหรือตัวแปรที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด (indicator) หมายถึงปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้น เพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของแต่ละดัชนี ซึ่งตัวชี้วัดในการประเมินมาตรฐาน คุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ

ดังนั้น เพื่อเป็นการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน คณะผู้วิจัยจึงได้ดัดแปลงคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2550: 5-3 ถึง 5-19) ดังรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนคนเผ่านั้นมีจุดดึงดูดความสนใจ หรือมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน คือ

1. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 - 1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้
 - 1.2 ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี
 - 1.3 ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม
 - 1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

- 1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีที่สืบค้นได้
- 1.6 ความผูกพันต่อท้องถิ่น
- 1.7 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

2. ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

- 2.1 การเข้าถึงตัวชี้วัด
- 2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
- 2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมนั้น ๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีหลักเกณฑ์ในการพัฒนา 2 ด้าน คือ

1. ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน
2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ หมายถึงความสามารถในการควบคุมดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยเกณฑ์ประเมินด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนนั้น จำแนกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

- 1.1 การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว
- 1.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่
- 1.3 การจัดการด้านการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงอัน

เนื่องมาจากการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด คือ
 - 2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว
 - 2.2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว
 - 2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก
 - 2.4 ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
 - 2.5 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

วิธีการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนน ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชม ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้าน

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด รายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบ	คะแนน
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10
3. ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	40
รวม	100

วิธีการให้คะแนน

วิธีที่ 1 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวมีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุด และได้ให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้ได้ระบุค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน หรือ 1 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ○ รอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 1

1.1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	คะแนน
● มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่น สามารถพบเห็นได้ทั่วไป	1
● มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด	2
● มีเอกลักษณ์ระดับชาติ	3
● มีเอกลักษณ์ระดับภูมิภาค	4
● มีเอกลักษณ์ระดับโลก สามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียว	5
คะแนนที่ได้	3

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ **ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้** ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น มีคุณสมบัติตรงกับข้อ “มีเอกลักษณ์ระดับชาติ” ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 3

วิธีที่ 2 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดบ้าง โดยดัชนีชี้วัด 1 ข้อ มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดใดเลย ให้มีค่าเท่ากับ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน หากมีคุณสมบัติครบทุกข้อ ให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมายรอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 2

2.2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว (5 คะแนน)

หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือ ไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน	
● มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	0	0.5 1
● มีระบบเตือนภัยและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	0	0.5 1
● มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	0	0.5 1
● มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะ	0	0.5 1
● มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่นมีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐานเอกลักษณ์ระดับโลก สามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียว	0	0.5 1
คะแนนที่ได้	3	

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ **การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว** ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น มีคุณสมบัติตรง 1 ข้อ (ข้อ 3) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน และมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ 4 ข้อ (ข้อ 1, 2, 4 และ 5) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 0.5 คะแนน ฉะนั้นการประเมินในเกณฑ์นี้ได้ 3 คะแนน

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สำหรับการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวนั้น คะแนนที่ได้ไปเทียบกับระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้แสดงไว้รายละเอียดคือ

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม	★★★★★
71 - 80	ดีมาก	★★★★
61 - 70	ดี	★★★
51 - 60	ปานกลาง	★★
50 หรือน้อยกว่า	ต่ำ	★

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ หมายถึง ความต้องการและโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม) 2) ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน) 3) ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน(อาหารและพืชสมุนไพร) และ 4) ด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม) โดยการประเมินการมีส่วนร่วมนั้นได้เปิดโอกาสให้ประชาชนชาวจีนยูนานที่เข้าร่วมประชุมเวทีชาวบ้านและระดมความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชนบ้านยางได้แสดงความคิดเห็นใน 4 ประเด็นหลัก ของวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้นพร้อมทั้งประเมินตนเองว่าในกิจกรรมแต่ละด้านนั้นพวกเขาต้องการหรือมีโอกาสเข้าร่วมมากน้อยแค่ไหน โดยกำหนดคะแนนออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) คะแนนหมายถึงมีส่วนร่วมระดับน้อย 2) คะแนนหมายถึงการมีส่วนร่วมระดับปานกลาง และ 3) คะแนนหมายถึงการมีส่วนร่วมระดับมาก จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าคะแนนเฉลี่ยและเปรียบเทียบกับเกณฑ์ด้วยค่าคะแนน ดังนี้

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
2.35 – 3.00	มีส่วนร่วมระดับมาก
1.68 – 2.34	มีส่วนร่วมระดับปานกลาง
1.00 -1.67	มีส่วนร่วมระดับน้อย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
(The Research Instrument)

1. แบบวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) ได้สร้างขึ้นโดยดัดแปลงจากคู่มือการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ระบุไว้ในสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2550: 5 – 3 ถึง 5 -19) ซึ่งมีทั้งคำถามปลายเปิดและปลายปิด โดยส่วนมากคำถามแบบปลายเปิดจะเป็นการสอบถามในส่วนของ 1 ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล สำหรับในส่วนที่ 2 เป็นแบบประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีน ได้จัดสร้างข้อความแบบปลายปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วน ก. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และได้มีคำถามตามเกณฑ์พิจารณา 2 ด้าน คือ 1) ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม จำนวน 7 ดัชนีชี้วัด 2) ด้านกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 3 ดัชนีชี้วัด ส่วน ข. ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีข้อคำถามตามเกณฑ์การพิจารณา 2 ด้าน คือ 1) ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และ 2) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก ส่วน ค. การบริหารจัดการ ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 3 ดัชนีชี้วัด และ 2) ด้านการจัดการการท่องเที่ยว จำนวน 5 ดัชนีชี้วัด

2. แบบสัมภาษณ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนชาวจีนยูนาน ได้จัดทำเป็น 2 ส่วน คือ

2.1 การวิเคราะห์จุดเด่นของทรัพยากรภายในชุมชนที่สามารถพัฒนาให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม) 2) ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน) 3) ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร) และ 4) ด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม)

2.2 การเปิดประเด็นให้ประชาชนภายในชุมชน (insiders) และบุคคลภายนอก (outsiders) ได้ร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นในการที่จะพัฒนากิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่า และสร้างชื่อเสียงให้ชุมชน แต่อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมอันดีงามของชนชาวจีนยูนาน โดยเน้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงองค์ประกอบการท่องเที่ยวตามที่ Mill and Morrison (1995) ระบุไว้ในชูลิทธิ ชูชาติ (2546: 4 – 5) คือ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (attraction) 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) และ 3) ด้านการเข้าถึง (accessibility) จากนั้นพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนชาวจีน (บ้านยาง) ร่วมกัน

การทดสอบเครื่องมือ (Pre – testing of the Instrument)

การทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยได้สร้างและกำหนดขอบเขตของแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้น นำไปปรึกษาพร้อมทั้งขอคำแนะนำและข้อคิดเห็นจากผู้อาวุโส ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่อน และผู้นำชุมชน ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อร่วมกันพิจารณาเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มาปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพต่อไป

การทดสอบวัตถุวิสัย (objectivity) โดยการนำเอาแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชาชนที่มีความรู้ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) จำนวน 10 ราย ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงแล้วนำมาวิเคราะห์ว่ามีความเข้าใจคำถามเหมือนหรือสอดคล้องกับผู้วิจัยต้องการถามหรือไม่ พร้อมทั้งมีการปรับเปลี่ยนข้อความบางประเด็นให้เข้าใจง่ายขึ้น

การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) แล้วไปทดสอบ (pretest) กับกลุ่มตัวอย่างจริงในงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ประชาชนในชุมชนบ้านยาง จำนวน 20 ราย จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ของ Cronbach ตามที่ระบุไว้ใน วีระพล ทองมา และวินิตรา ลีละพัฒนา (2553: 44) ดังนี้ คือ

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[\frac{1 - \sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ α =	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
n	= จำนวนข้อ
S_i^2	= คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
S_t^2	= คะแนนความแปรปรวนทั้งหมด

สำหรับผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 จึงถือว่าเป็นแบบสอบถามที่มีข้อคำถามซึ่งสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

(Data Gathering)

1. วิธีการตรวจเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในลักษณะของข้อมูลมือสองหรือทุติยภูมิ (secondary data) เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประวัติความเป็นมาของชุมชนในแต่ละชนเผ่าในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
2. ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ด้วยการจัดประชุมสัมมนาและประชุมเวทีชาวบ้าน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการ และผู้ประกอบการได้แลกเปลี่ยนแนวคิดและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ตลอดจนมองถึงประเด็นของผลบวก (positive) และผลลบ (negative) ของการท่องเที่ยว รวมทั้งหาจุดร่วมสำหรับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป
3. การสำรวจข้อมูลนั้นได้ใช้เครื่องมือ คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) และความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) รวมทั้งเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การสอบถามและการสัมภาษณ์รายบุคคล การสัมภาษณ์กลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม การประชุมกลุ่มย่อยและการสังเกตเป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

(Data Analysis)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติบรรยาย (descriptive statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนภายในชุมชน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติการอนุมาน (inferential statistic) ในการทดสอบสมมติฐาน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ X^2 - test เป็นสถิติในการทดสอบหาความสัมพันธ์ดังกล่าว

2. วิธีการประมวลผลสังเคราะห์การวิจัยนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนา (research for development) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภายในชุมชนทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย (Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม 2553 - กันยายน 2554 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 12 เดือน

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์หลักคือการวิเคราะห์ศักยภาพและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนาน ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาาร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอนซึ่งได้แก่ ชุมชนบ้านยาง หมู่ที่ 12 ตำบลแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว (tourism destination) ที่มีคุณภาพในอนาคต ซึ่งการนำเสนอผลงานวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รวมเอาผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยการนำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูล ภาพประกอบ และคำบรรยายเป็นตอน ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติความเป็นมา

จีนยูนานหรือจีนฮ่อเป็นกลุ่มชนที่ในอดีตเคยเป็นทหารจีนคณะชาติ หนีการปราบปรามของฝ่ายจีนคอมมิวนิสต์เข้ามาทางประเทศพม่า แล้วอพยพเข้ามาในประเทศไทยในระหว่าง ปี พ.ศ.2493 – 2499 อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของไทยในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน การออกนอกเขตจังหวัดที่อยู่ ต้องขออนุญาตจากจังหวัด ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้แบ่งชาวจีนยูนานในประเทศไทย ออกเป็น 3 กลุ่ม (<http://atcloud.com/stories/65491>) คือ 1) อดีตทหารจีนคณะชาติ ได้แก่บุคคลตามบัญชีรายชื่อที่ทางทหารได้สำรวจและรวบรวมเสนอคณะรัฐมนตรี และได้รับอนุมัติให้แปลงสัญชาติ และให้ฐานะเป็นคนต่างด้าว รวม 5 รุ่น จำนวน 13,728 คน ปัจจุบันทางราชการได้ผ่อนผันให้อดีตทหารจีนคณะชาติ และครอบครัวอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน รวม 8 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ 2) จีนยูนานอพยพ ได้แก่คนจีนที่เป็นครอบครัวของอดีตทหารจีนคณะชาติ เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2497 – 2504 โดยอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน การออกนอกเขตจังหวัดต้องขออนุญาตจากจังหวัด จีนยูนานอิสระ ได้แก่ชาวจีนที่อ้างว่าเป็นญาติพี่น้องของอดีตทหารจีนคณะชาติ และจีนยูนานอพยพพลเรือนหลบหนีเข้าประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2505 – 2532 อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน การออกนอกเขตจังหวัดต้องขออนุญาตจากจังหวัด ชาวจีนยูนานมีวัฒนธรรมดั้งเดิมในกลุ่มของตนเองเพราะมีเชื้อสายจีน ภาษาที่ใช้คือ ภาษาจีนกวางตุ้ง และภาษาจีนกลาง การตั้งถิ่นฐานจะกระจายอยู่ในเขตพื้นที่ภูเขาหรือพื้นที่สูงทางภาคเหนือตอนบน

ภาพที่ 5 การอพยพของชาวจีนยูนานเข้าสู่ประเทศไทย

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อ ศาสนาและค่านิยม)

ชาวจีนยูนานในประเทศไทย สามารถแบ่งกลุ่มตามความเชื่อทางศาสนาได้ 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้ (บทสัมภาษณ์ แสงสุณีย์ แซ่ยาง วันที่ 12 สิงหาคม 2554)

1. **ฮั่นเจียว** เป็นกลุ่มชาวจีนยูนาน ที่นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานผสมลัทธิเต๋า โดยคำว่าฮั่นเจียว หมายถึง ศาสนาของชาวฮั่น ซึ่งเป็นกลุ่มที่นับถือลัทธิเต๋า กลุ่มชาวจีนฮั่นเจียว จัดเป็นคนกลุ่มใหญ่ ในหมู่บ้านจีนฮ่อ ที่นับถือฮั่นเจียวจะมีศาลเจ้า และในบ้านจะมีหิ้งบูชาบรรพบุรุษ แม้ฮั่นเจียวจะนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน แต่ก็พบว่าในบางชุมชนมีวัดในพุทธศาสนานิกายหินยานด้วย

2. **หุยเจียว** เป็นคำที่ใช้เรียกคนที่นับถือศาสนาอิสลาม คำว่า หุยเจียว หมายถึง ศาสนาของชาวหุยชาวจีนยูนานมุสลิม จะแตกต่างจากชาวจีนยูนานทั่วไปเพียงการปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา และสตรีจะโพกศีรษะ ในชุมชนจะมีศาสนสถาน คือ ซิงเจินซื่อ หมายถึง มัสยิด หรือ สุเหร่า ชาวจีนยูนานมุสลิมมีสัดส่วนประมาณ 1 ใน 3 ของจำนวนประชากร ชาวจีนยูนานทั้งหมดในประเทศไทย

3. **จี้ตุเจียว** เป็นคำที่ใช้เรียกศาสนาคริสต์ คำว่า จี้ตุ หมายถึง พระเยซู ชาวจีนยูนานที่นับถือศาสนาคริสต์มีอยู่จำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้นับถือศาสนาอื่นๆ ชาวจีนยูนานจี้ตุเจียว จะมีจี้ตุฝิ่ง หรือโบสถ์ เป็นศาสนสถานที่ใช้เพื่อทำพิธีกรรมในหมู่บ้าน บางชุมชนอาจจะอยู่ในรูปแบบของอาคารขนาดเล็ก

นอกจากนี้ชาวจีนยูนานยังมีความเชื่ออื่นๆ อีกมากมายขึ้นอยู่กับสถานที่หรือโอกาสจะเอื้ออำนวยให้ปฏิบัติตามความเชื่อเหล่านั้น ถึงแม้ว่าเยาวชนในปัจจุบันจะไม่ค่อยปฏิบัติตามทุกอย่าง แต่ก็ยังได้รับทราบจากบิดาหรือมารดา ซึ่งจากการสัมภาษณ์เยาวชนในชุมชน คือ ธัญญารัตน์ แซ่จาว (บทสัมภาษณ์ วันที่ 13 สิงหาคม 2554) สามารถสรุปความเชื่ออื่นๆ ได้ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์บูชา 5 ประการ ได้แก่ ฟา ดิน กษัตริย์ บิดามารดาและครู
2. ความเชื่อเรื่องสี เช่น สีแดงเป็นสิริมงคล ซึ่งตรงข้ามกับสีขาวและสีดำซึ่งเป็นสีอัปมงคล
3. ความเชื่อเรื่องผีประจำเรือน และผีเจ้าที่ โดยเชื่อว่าผีเรือนจะอยู่ที่กระถางรูป และเชื่อว่า การบูชาผีเรือนจะทำให้ผู้อยู่อาศัยเป็นสุข
4. ความเชื่อเรื่องกระดูกไก่ ซึ่งมีความเชื่อว่ากระดูกไก่สามารถใช้ทำนายโชคชะตาอนาคต และความรุ่งเรืองของบุคคลได้
5. ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพชา
6. ความเชื่อในชีวิตหลังความตาย
7. ความเชื่อในคุณค่าทางสังคมแบบขาวเงิน ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เป็นต้น

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมบรรพชา (อาหารและพืชสมุนไพร)

อาหารของชาวจีนยูนาน

อาหารของชาวจีนยูนานที่รับประทานในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ข้าวสวย เต้าหู้ เต้าหู้ยี้ ผักดอง และผักตากแห้ง ซึ่งอาหารดังกล่าวนี้เป็นอาหารที่เก็บได้นาน และรับประทานได้เป็นประจำ โดยเนื้อสัตว์ที่ชาวจีนยูนานนิยมรับประทานคือ หมู ซึ่งนำมาเป็นส่วนประกอบของอาหารหลักและการเก็บรักษาเนื้อหมูของชาวจีนยูนาน นิยมแขวนไว้ให้แห้งโดยวิธีธรรมชาติ ซึ่งทำให้เก็บไว้ได้นาน ส่วนอาหารที่มีชื่อของชาวจีนยูนานมุสลิมนั้น ได้แก่ ข้าวซอยไก่ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารอีกอย่างหนึ่งของชาวจีนยูนาน คือ การใช้ตะเกียบคีบอาหารเข้าปากแทนช้อนส้อม นอกจากนี้การต้มน้ำชายังเป็นสิ่งที่ชาวจีนยูนานนิยมปฏิบัติอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งชาวนั้นจัดได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนยูนาน และชาวจีนยูนานยังชอบสูบบุหรี่โดยมีทั้งการสูบจากมวนบุหรี่โดยตรง และการสูบจากบ้องบุหรี่ไม้ไผ่ (บทสัมภาษณ์ น้ำฝน แซ่สี วันที่ 14 สิงหาคม 2554)

พืชสมุนไพรของชาวจีนยูนาน

บ้านทุกหลังคาเรือนของชาวจีนยูนานทำแทนบูชาไว้ภายในบ้าน (เว้นแต่ชาวจีนยูนานกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม) ประกอบด้วยรูป เทียน ดอกไม้ และกระดาษเงินกระดาษทอง เนื่องจากชาวจีนยูนานจะนับถือดวงวิญญาณของบรรพบุรุษราวกับเทพเจ้า นอกจากนี้ยังมีการบูชาต้นไม้ที่ทำเป็นศาลเจ้า โดยมีคนนำของมาเซ่นไหว้เสมอๆ เพราะเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าประจำเมืองที่จะบันดาลความสุข และให้หายจากเหตุการณ์ร้ายและโรคภัย ยามเจ็บไข้ได้ป่วยมีการรักษาแบบแผนโบราณ คือมีการใช้สมุนไพรตามแบบอย่างคนจีน โดยมีการใช้สมุนไพรต่างๆ ดังต่อไปนี้ (บทสัมภาษณ์ จันจิรา แซ่หา วันที่ 13 สิงหาคม 2554)

1. ใช้ต้นกระเม็งทั้งต้นต้มแล้วนำมาต้มเพื่อแก้ปวดและแก้ไข้
2. ใช้เปลือกและต้นของกำลังเสือโคร่งนำมาต้ม หรือดองเหล้า และต้มเป็นยาแก้ปวดเมื่อยรวมทั้งบำรุงกำลัง

3. ใช้ต้นของโกฎจุฬาลัมพา (ชาวจีนยูนาน เรียก ไอเฮา) นำมาต้มแล้วเอาน้ำอาบเพื่อรักษาอาการผื่นคันตามเนื้อตัว

4. ใช้ผลสุกของต้นไม้ที่ชื่อไซโป (ชาวจีนยูนานเรียก ยิงตุลือ) นำมารับประทานเป็นผลไม้ และใช้ต้นและรากนำมาต้มเพื่อดื่มซึ่งสามารถรักษาโรคแก้ริดสีดวงทวาร และแก้ท้องผูกได้ดี

5. ใช้ต้นและใบตากแห้งของต้นเบญจขันธ์ (ชาวจีนยูนานเรียก เจียวกู่หลาน) นำมาชงแล้วดื่มเป็นยาบำรุงกำลัง และบำรุงสุขภาพ

6. ใช้เหง้าของต้นพุทธรักษา (ชาวจีนยูนานเรียก เปอโฮ) นำมาบดละเอียดตากแห้งแล้วละลายน้ำดื่มเพื่อบำรุงกำลัง

7. ใช้ต้นของต้นส้มพุด (ชาวจีนยูนานเรียก หยิงซ่วง) นำมาต้มน้ำดื่มและอาบเพื่อแก้อาการคันจากพิษยางรัก

8. ใช้ใบของต้นสาบแร้งสาบกา (ชาวจีนยูนานเรียก หงจิงเซ่า) โดยนำมาขยี้หรือตำแล้วนำไปพอกแผลเพื่อห้ามเลือด

9. ใช้ใบของต้นสาบหมา (ชาวจีนยูนานเรียก ฉิวฉวา) เคี้ยวเพื่อพอกแผลและห้ามเลือด

10. ใช้ต้นหญ้าเอ็นยึดทั้งต้นนำมาตำเพื่อพอกหรือต้มน้ำดื่มแก้ปวดข้อ และแก้เคล็ดขัดยอก

11. ใช้ต้นและรากของต้นอุนป่า (ชาวจีนยูนานเรียก ตุ่มใจเมียงะ) นำมาต้มเพื่ออาบหรือดื่มแก้อาการชา ลมพิษ ปวดตามลำตัว ปวดข้อและปวดเอ็น

นอกจากนี้ยังใช้วิธีการขูด หรือปีบนิ้วเพื่อกระตุ้นให้เลือดไหลเวียน คือ เอาน้ำทาตัวแล้วเอามือปีบกดแล้วขูดลากอย่างแรงจนเป็นผื่นแดง เรียกว่า “กว่าซา” วิธีการดังกล่าวนี้จะสร้างความเจ็บปวดแก่ผู้ป่วย แต่อย่างไรก็ตามมีความเชื่อว่าถ้าทำอย่างนี้แล้วจะช่วยรักษาอาการปวดเมื่อยและไม่สบายให้หายได้

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมบรรพบุรุษ (อาชีพอาชีพและวิถีชีวิต)

อาชีพของจีนยูนาน

จีนยูนาน เป็นชนกลุ่มน้อยที่นับว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจดีที่สุดในอาเซียนของชาวจีนยูนานมีลักษณะที่หลากหลาย ซึ่งจากการสัมภาษณ์ จางซือ แซ่โต้ง (บทสัมภาษณ์ วันที่ 13 สิงหาคม 2554) สามารถสรุปอาชีพของชาวจีนยูนานได้ ดังนี้

1. การปลูกพืชเศรษฐกิจ อาทิเช่น ชา ลิ้นจี่ ข้าวไร่ และข้าวโพด เป็นต้น
2. การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสัตว์ที่ชาวจีนยูนานนิยมเลี้ยงไว้ขาย คือ หมู วัว ควาย ม้า และลา นอกจากการเลี้ยงสัตว์เพื่อขายแล้ว ชาวจีนยูนานยังเลี้ยงสัตว์เพื่อไว้ใช้ในพิธีกรรมอีกด้วย เช่น วัวแพะ และไก่ โดยใช้เนื้อของสัตว์เหล่านี้ในการไหว้ผีเรือน สะโพกของไก่ใช้ในการเสี่ยงทาย เป็นต้น

3. อาชีพด้านงานบริการที่ใช้ความรู้และภาษา เช่น นักวิชาการตามสถาบันต่างๆ นักการบัญชี ครูสอนภาษาจีน และมัคคุเทศก์ เป็นต้น ซึ่งเนื่องมาจากชาวจีนยูนานเป็นผู้ฝึกฝนการศึกษา และมีฐานะดีกว่าชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ ดังนั้น จึงพบว่า ชาวจีนยูนานเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีการศึกษาและการทำงานที่ดีกว่า

4. อาชีพค้าขาย เป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวจีนยูนาน ซึ่งชาวจีนยูนานนิยมที่จะเปิดร้านขายสินค้าภายในหมู่บ้าน หรือเป็นพ่อค้าเร่ ที่ทำการค้ากับชาวเขา และชาวพื้นราบ พ่อค้าชาวจีนยูนาน หรือที่นิยมเรียกว่าพ่อค้ายูนานนั้น มีบทบาทสำคัญในการค้าฝิ่นกับชาวเขา ซึ่งในบางครั้งเป็นการแลกเปลี่ยนด้วยเงินสด หรือแลกเปลี่ยนด้วยสินค้าอื่น เช่น เสื้อผ้า เกลือ รองเท้า น้ำมัน เทียนไข หมาก ชา หรือเครื่องมือต่าง ๆ เป็นต้น โดยพ่อค้าชาวจีนยูนานจะซื้อสินค้าจากพื้นราบ แล้วนำสินค้าบรรทุกม้า ลา และล่อ ขึ้นไปขายบนที่สูง ซึ่งเนื่องจากม้าและลาเป็นพาหนะสำคัญที่พ่อค้าชาวจีนยูนานนำมาบรรทุกสินค้ามาช้านาน ดังนั้น พ่อค้าชาวจีนยูนาน จึงมีความชำนาญในการเลี้ยงม้าเป็นอย่างดี

นอกจากกลุ่มพ่อค้าชาวจีนยูนานแล้ว ยังมีพ่อค้าในท้องถิ่นได้ทำการค้าขายกับชาวไทยภูเขาอีกด้วย โดยมีกลุ่มพ่อค้าชาวจีนยูนานเป็นพ่อค้าคนกลาง ซึ่งกลุ่มพ่อค้าเหล่านี้ มีบทบาทในการควบคุมสถานะการเงินของชาวไทยภูเขา คือ รับซื้อผลผลิตจากชาวไทยภูเขาในราคาไม่แพงแต่ขายสินค้าจากในตัวเมืองให้กับชาวไทยภูเขาในราคาแพง ดังนั้น เงินจึงหมุนเวียนกลับมาที่พ่อค้าอีกครั้ง จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชาวจีนยูนานนั้นมีความสามารถในหลายด้าน และงานที่ชาวจีนยูนาน เลือกลงประกอบอาชีพนั้น มีศักยภาพเพียงพอที่จะสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจที่มั่นคงให้แก่พวกเขาได้ด้วย

วิถีชีวิตของชาวจีนยูนาน

ชาวจีนยูนานมักจะเลือกพื้นที่อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณที่สูงบนภูเขา หรือพื้นที่ใกล้กับต้นน้ำในภาคเหนือ เช่น ดอยแม่สลอง ดอยล้าน ดอยตอมอก ดอยผาตั้ง และดอยผาหม่น จากทำเลที่ตั้งชาวจีนยูนานมักมีชื่อกลุ่มที่ตั้งตามชื่อแหล่งที่อยู่อาศัยหรือแหล่งที่มา ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (บทสัมภาษณ์ จางซือ แซ่ตั้ง วันที่ 13 สิงหาคม 2554)

1. ฮ่อเชียงใหม่ หมายถึง ชาวจีนยูนานจากมณฑลยูนนานที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ นานกว่าร้อยปีมาแล้ว
2. ฮ่อโก๊กั้ง หมายถึง ชาวจีนยูนานที่มาจากเมืองกัวกานในประเทศพม่า และมีการออกเสียงเพี้ยนเป็นเงินโก๊กั้ง
3. ฮ่อมาลีปา หมายถึง ชาวจีนยูนานที่มาจากเมืองมาลีปาในประเทศพม่า
4. ฮ่อจากลาว หมายถึง ชาวจีนยูนานที่เดินทางผ่านลาว แล้วเข้าสู่อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย

แต่ไม่ว่าจะเป็นชาวจีนยูนานมาจากที่ใดก็แล้วแต่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และค้าขาย วิถีชีวิตประจำวันจะเกี่ยวข้องกับการอาชีพและวัฒนธรรมของตนเอง อาชีพเกษตรกรรมของชาวจีนยูนาน เช่นปลูกข้าวโพด ถั่วฝักยาว มะม่วง และชา ส่วนอาชีพรับจ้างชาวจีนยูนานจะรับจ้างประเทศได้หวั่นทำการประกอบชิ้นส่วนตุ๊กตาดิน และยังมีรายได้อื่นๆ จากการทำงานรับจ้างกับหน่วยงานทางราชการในโครงการหลวงๆ วิถีชีวิตประจำวันจะคล้ายกับชาวไทยเชื้อสายจีนทั่วไปในเมืองไทย ชาวจีนยูนานมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยึดมั่นวัฒนธรรมประเพณีของตนซึ่งถ่ายทอดมาจากบรรพชนเป็นอย่างดี เช่น พิธีการไหว้เจ้า บรรพบุรุษ ประเพณีตรุษจีน เป็นต้น วิถีชีวิตจึงไม่แตกต่างจากคนไทยมากนัก แต่ก็แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละกลุ่มที่ต่างศาสนา จะเห็นได้ว่าความ

เชื้อ ศาสนา ค่านิยม และวัฒนธรรมประเพณี ต่าง ๆ ทำให้วิถีชีวิตประจำวันของชาวจีนยูนานแตกต่างกัน จะเห็นได้ชัดจากตัวอย่าง ชาวจีนยูนานที่นับถือศาสนาพุทธ และชาวจีนยูนานที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม)

ลักษณะของบ้านและการก่อสร้าง

ประตูเข้าสู่หมู่บ้านของชาวจีนยูนานมักทำเป็นซุ้มอย่างสวยงาม ถนนในหมู่บ้านก็สะอาดเรียบร้อย การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจะเป็นระเบียบ มีการกำหนดเขตถนน เขตที่อยู่อาศัยเป็นสัดส่วน นิยมสร้างบ้านด้วยประตูสูง หลังคามุงด้วยสังกะสี ประตูเปิด - ปิดมักทำด้วยเหล็ก และมีการสร้างรั้วเพื่อกำหนดอาณาเขตด้วย บ้านของชาวจีนยูนานในประเทศไทยนั้น มีรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวจีนในมณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงการสืบทอดทางวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม ชาวจีนยูนานนิยมปลูกเรือน โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (บทสัมภาษณ์ แสงสุณีย์ แซ่ย่าง วันที่ 12 สิงหาคม 2554)

1. พื้นที่ส่วนที่หนึ่งและพื้นที่ส่วนที่สอง คือ ส่วนด้านซ้ายและด้านขวามือ ซึ่งจะมีสัดส่วนที่เท่ากันมักจะใช้เป็นห้องนอน

2. ส่วนพื้นที่สาม คือ ใช้สำหรับเป็นห้องโถง สำหรับเป็นที่รับแขกและเป็นที่พักผ่อน โดยส่วนมากมักวางรูปบรรพบุรุษ และสิ่งกราบไหว้บูชา 5 ประการที่ห้องโถง

เห็นได้ชัดว่าอิทธิพลการวางผังบริเวณบ้านของชาวจีนยูนานได้สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ไม่ว่าจะลูกหลานกระจายไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใดก็จะมีลักษณะบ้านร่วมที่เหมือนกัน คือ ตัวบ้านจะมีลักษณะเป็นเรือนชั้นเดียว พื้นดินทึบแน่น หลังคาจั่วและมุงด้วยหญ้าคา ผนังบ้านมักเป็นดินผสมหญ้าหรือฟางไม้ไผ่ ซึ่งผนังบ้านนั้นมีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศที่บ้านของชาวจีนยูนาน จะสร้างให้มีชายคายื่นออกมา เพื่อใช้พื้นที่ใต้ชายคาเป็นที่นั่งเล่น ใช้รับประทานอาหาร หรือเป็นที่พบปะในหมู่ญาติมิตร รมใต้ชายคาเรือนนี้ทำหน้าที่เหมือนใต้ถุนบ้าน ใช้เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ใช้ตากพืชผลทางการเกษตร อาทิ ข้าวโพด หรือตากเสื้อผ้า เป็นต้น ลานบ้านของชาวจีนยูนานมักมีบริเวณกว้างอยู่นอกตัวเรือน มีพื้นที่ระดับต่ำกว่าตัวเรือนโดยใช้ปลูกผักสวนครัว ปลูกพืชสมุนไพร หรือดอกไม้ ชาวจีนยูนานจะกวาดลานบ้านของตนให้สะอาดอยู่เสมอ ห้องครัวของบ้านชาวจีนยูนานจะสร้างเป็นเรือนหลังเล็กๆ อยู่ติดกับครัวบ้าน อดีตที่ผ่านมาครัวของชาวจีนยูนานจะมีเตาสามเสาสำหรับหุงต้มอาหาร แต่ในปัจจุบันเตาสามเสากำลังจะหมดไป เนื่องจากมีความนิยมหันมาใช้เครื่องใช้ไฟฟ้ากันมากขึ้น แต่ก็ยังมีการใช้เตาสามเสาในการหุงต้มอาหาร ในกิจกรรมที่ต้องเลี้ยงอาหารคนเป็นจำนวนมาก เช่น งานเลี้ยง หรืองานรื่นเริงต่างๆ ห้องน้ำและสุขาของชาวจีนยูนานนั้น เดิมสร้างนอกตัวที่อยู่อาศัย แต่ปัจจุบันนิยมสร้างอยู่ในบ้านเรือนหรือใกล้กับตัวบ้าน สิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ของชาวจีนยูนาน เช่น เรือนเก็บของ สำหรับเก็บไม้ฟืน เครื่องมืออุปกรณ์ เช่น อุปกรณ์ซั้ผ้า เป็นต้น สำหรับยั้งข้าว โรงรถ คอกสัตว์ เช่น คอกหมู โรงม้า เล้าไก่ นิยมสร้างเป็นอาคารแยกต่างหาก ไม่สร้างติดหรือเป็นส่วนหนึ่งของตัวที่อยู่อาศัย ในหมู่บ้านของชาวจีนยูนาน มักจะพบว่ามียักษ์จีนเขียนติดตามบ้านเรือน โดยเฉพาะบริเวณประตู ภาษาจีนนี้จะ เป็นชื่อบุคคลที่บริจาคเงินส่วนใหญ่ มักจะเป็นชาวไต้หวัน ซึ่ง

บริจาคเงินให้สร้างที่พักอาศัยดังกล่าว แต่นับเป็นร่องรอยของความช่วยเหลือที่ชาวไต้หวันได้ช่วยเหลือหมู่บ้านจิ้นยูนานผ่านทางรัฐบาลไต้หวัน ปัจจุบัน ชื่อบุคคลที่ติดตามประตุนั้นหาได้ยากแล้ว ส่วนงานด้านหัตถกรรมของชาวจิ้นยูนานจะไม่ค่อยเห็นเด่นชัดนัก เนื่องจากชาวจิ้นยูนานส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง สำหรับการใช้จ่ายภาษาในชุมชนชาวจิ้นยูนานมีการใช้ภาษาที่หลากหลายเช่น ภาษาจิ้นกลาง ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยใหญ่ และภาษาลีซอ เป็นต้น แต่ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือ ภาษาจิ้นอื่น หนานหว่า จัดอยู่ในตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan) ในกลุ่มภาษาจิ้นแมนดาริน ตะวันตกเฉียงใต้ (South Western Mandarin) ภาษานี้มีความใกล้เคียงกับภาษาจิ้นแมนดาริน แต่การออกเสียงคำและการใช้คำศัพท์มีความแตกต่างกัน กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ก็สามารถพูดอื่นหนานหว่าได้ และภาษาอื่นหนานหว่า กลายเป็นภาษากลางระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ชาวจิ้นยูนานที่แต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นลูกหลาน มักจะใช้ภาษาอื่นหนานหว่าตามบิดาหรือมารดา ส่วนเด็กและเยาวชน จะพูดได้อย่างน้อย 2 ภาษา คือภาษาอื่นหนานหว่า (เรียนจาก บิดาหรือมารดา) และภาษาจิ้นกลาง (เรียนที่โรงเรียนจีน)

ปัจจัยที่ทำให้เด็กเยาวชนจิ้นยูนานยังพูดภาษาอื่นหนานหว่าก็คือสภาพแวดล้อมที่เด็กเยาวชนชาวจิ้นยูนานเติบโตถ้าสิ่งแวดล้อมมีชาวจิ้นยูนานมาก ก็จะมีการพูดภาษาอื่นหนานหว่า เช่นที่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรของหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นชาวจิ้นยูนานเด็กและเยาวชนจะพูดภาษาจิ้นอื่นหนานหว่าเป็นหลัก ขณะที่บ้านรักไทย ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรของหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นไทยใหญ่ทำให้เด็กและเยาวชน มีแนวโน้มพูดภาษาไทยใหญ่ สำหรับกรณีการแต่งงานระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ชายจิ้นยูนานที่แต่งงานกับสตรีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ลูกจะพูดได้ทั้ง 2 ภาษา แต่โดยทั่วไปถ้ามารดาพูดภาษาอื่นหนานหว่าเด็กและเยาวชนจะพูดภาษาตามมารดา ถ้ามารดาไม่พูดภาษาอื่นหนานหว่า เด็กมีแนวโน้มจะไม่พูดภาษาอื่นหนานหว่าแต่ยังสามารถฟังภาษาอื่นหนานหว่าได้

สำหรับการใช้ภาษาของชาวจิ้นยูนานในปัจจุบันนั้นยังคงยึดติดการใช้ภาษาจิ้นไว้ในบางกรณีแต่ก็เปลี่ยนแปลงไปบ้างมีการใช้ภาษาไทยเมือง (ล้านนา) และภาษาไทยภาคกลางในการติดต่อสื่อสารและค้าขายถือว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นภาษาไทยและภาษาจิ้นเป็นภาษาในการค้าขายภาษาจิ้น ยังมีบทบาทในกลุ่มทหารจีนคณะชาติอพยพด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาจิ้นในโรงเรียนที่จัดขึ้นในชุมชนทหารจีนคณะชาติอพยพ แต่ในกรณีภาษาจิ้นนั้นเป็นภาษาที่สืบเนื่องจากชนชาติที่มีอารยธรรมมายาวนานและคิดว่าชาติจีนเท่านั้นที่เป็นศูนย์กลางของโลก ดังนั้น การที่จะสืบทอดความเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมนั้นภาษาจึงเป็นส่วนสำคัญในการเข้าถึงความมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ยิ่งใหญ่ ที่จะเข้าใจในปรัชญาการดำเนินชีวิตของคนจีน และแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ความสำคัญของภาษาจิ้นจึงมีความหมายในหลากหลายมิติของความเป็นคนจีน และสามารถแบ่งระดับชนชั้นและกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยของคนจีนได้

ดังนั้น ภาษาจิ้นจึงเป็นสิ่งที่คู่กับความป็นจีนอย่างเหนียวแน่น ในกลุ่มของชาวจิ้นพลัดถิ่นที่เรียกว่าจิ้นฮ่อ หรือ จิ้นยูนานพวกเขาเหล่านั้นก็ได้ให้ความสำคัญกับภาษาจิ้นอย่างยิ่งเช่นกัน มีการเปิดสอนภาษาจิ้นในชุมชนพลัดถิ่นอย่างกว้างขวางในทุกๆชุมชนทั้งที่เป็นชุมชนทหารจีนคณะชาติและชาวจิ้นยูนานอพยพ ซึ่งในขณะนั้นประเทศไทย มีนโยบายปิดโรงเรียนสอนภาษาจิ้นในประเทศไทยแต่่นโยบายเหล่านี้ก็ไม่ได้มีผลต่อชุมชนพลัดถิ่นเหล่านั้นยังได้มีการเปิดสอนภาษาจิ้นอยู่

และคนจีนในเมืองไทยต่างส่งลูกหลานไปเรียนภาษาจีนในชุมชนพลัดถิ่นเหล่านี้ ในช่วงนโยบายดังกล่าวที่กำลังดำเนินอยู่อย่างเข้มงวดและยาวนานถึงทุกวันนี้ จนเมื่อนโยบายของมหาอำนาจเปลี่ยนแปลงกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและในเวลาต่อมาก็สิ้นสุดสงครามเย็น ประเทศจีนได้เปลี่ยนแปลงนโยบายในทางที่เปิดประเทศ ในยุคตั้งเสี้ยวฝิง ความสำคัญของภาษาจีนจึงทวีความสำคัญขึ้นด้วยแนวความคิด ที่ว่าเป็นภาษาในการค้าขายที่สำคัญเนื่องจากชาวจีนมีจำนวนประชากรมากถึงหนึ่งพันสามร้อยล้านคนในขณะนี้

ดังนั้น การสอนภาษาจีนที่ยังคงมีบทบาทอยู่ในชุมชนพลัดถิ่นเหล่านี้จึงเป็นส่วนสำคัญใน การต่อยอดการให้การศึกษาภาษาจีนในสังคมไทย ลูกหลานชาวจีนยูนานเหล่านี้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาภาษาจีนและสามารถเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมในมิติต่าง ๆ ได้ดีมากกว่าชาวจีนโพ้นทะเลที่ไม่ได้ศึกษาภาษาจีนจากนโยบายปิดโรงเรียนจีนของรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนพลัดถิ่นเหล่านี้ยังคงใช้ภาษาจีนในการสื่อสารและสื่อความหมายเชิงคุณค่าและวัฒนธรรมในมิติทางอุดมการณ์ ในชีวิตประจำวันนั่นเอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชนเผ่า

จีนยูนาน

ชุมชนชาวจีนยูนานที่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอนให้เป็นผู้สมควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่ ชุมชนบ้านยาง โดยที่ชุมชนแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาที่เชื่อมโยงใกล้ชิดกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระราชวงศ์ของไทยในปัจจุบันไม่น้อยกว่าชุมชนอื่น ๆ ในประเทศไทย ซึ่งจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนทำให้ทราบว่าในปี พ.ศ. 2535 โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) ซึ่งเป็นโรงงานหลวงแห่งแรกของประเทศไทยได้จัดตั้งขึ้นในพื้นที่พระราชทานให้ข้าราชการบริพารในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ “คิดใหญ่ ๆ ทำเล็กๆ” โดยพื้นที่บ้านยาง หมู่ที่ 12 ตำบลแม่จอน อำเภอฝาง นั้น มีทิศตะวันตกติดต่อกับชายแดนประเทศสหภาพพม่า จึงมักเกิดปัญหาเรื่องยาเสพติดอยู่อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะการทำไร่ฝิ่น ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องฝิ่นแก่ผู้นำและชาวบ้านในชุมชนบ้านยางว่าไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อะไร พร้อมทั้งพยายามเปลี่ยนความเชื่อของประชาชนชาวจีนยูนานเพราะพวกเขาใช้ฝิ่นในการรักษาโรคมมาโดยตลอด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องมีการแข่งขันในเชิงของแนวคิดเมื่อต้องการให้ประชาชนเลิกฝิ่นจึงต้องหาสิ่งทดแทนไปให้พวกเขา ไม่ว่าจะป็นสถานอนามัย สิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งการแพทย์แผนปัจจุบันและการรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น จนทำให้พื้นที่การปลูกฝิ่นลดลงและไม่มีในปัจจุบันนี้ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสิ้น แต่เนื่องจากพื้นที่ตั้งของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) อยู่ในบริเวณที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมและเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ถึง 2 ครั้ง ทำให้ความเสียหายให้กับโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) เป็นอันมาก โดยประสบอุทกภัยครั้งแรกเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2515 ได้เกิดน้ำป่าไหลหลากพัดพาท่อนซุงลงมาตามแม่น้ำที่เขี้ยวกราก พุ่งเข้าชนบ้านพักพนักงาน โกดังเก็บสินค้า อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ หายไปตามน้ำทั้งหมด เหลือแต่เพียงเครื่องมือใหญ่ ๆ ดังนั้นการฟื้นฟูได้เป็นไปอย่างรีบเร่งจนสามารถเปิดดำเนินการได้ในต้นปี พ.ศ. 2516 และต่อมาในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2549 ก็ได้เกิดอุทกภัยใหญ่อีกครั้ง โดยเกิดดินโคลนถล่มโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง)

ทำให้ได้รับความเสียหายอย่างหนัก ทั้งเครื่องจักรและสินค้าคิดมูลค่าความเสียหายเกือบ 10 ล้านบาท และในปี 2550 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เสด็จทรงเยี่ยมราษฎรที่ประสบปัญหา ฦ หมู่บ้านยาง และทอดพระเนตรความเสียหายของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) ทรงมีความห่วงใยถึงการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวได้ทรงมีพระราชกระแสให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนาโรงงานหลวงแห่งแรกนี้ให้เป็น “พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง)” ซึ่งจากการสอบถาม สัมภาษณ์และสังเกต ประชาชนภายในชุมชนเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนสามารถบรรยายรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

ผลการศึกษาในตารางที่ 2 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.00) เป็นเพศหญิง โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.00) มีอายุระหว่าง 36-55 ปี และมีอายุเฉลี่ย 41.38 ปี ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 54.00) สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเพศหญิงมีโอกาสศึกษาในระดับสูงค่อนข้างยาก โดยเฉพาะในสังคมชุมชนของชาวจีนต้องการส่งเสียให้เพศชายมีการศึกษาที่สูงกว่าเพศหญิง ประกอบกับยังเป็นประชาชนที่อพยพย้ายถิ่นมาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งบางคนอยู่ในฐานะเป็นผู้อพยพทั้ง ๆ ที่ได้อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยมานานหลายปีและได้ทำประโยชน์ให้กับประเทศไทยมากมาย ซึ่งสอดคล้องกับ ยศ สัตสมบัติและคณะ (2547:32) ที่ศึกษาพบว่าชุมชนชาวจีนฮ่อ (จีนยูนาน) ที่ชุมชนบ้านรักไทย หมู่ที่ 6 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 80.00) ไม่ได้รับสิทธิความเป็นพลเมืองไทย โดยเฉพาะไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน จึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านหลายประการ ซึ่งประการสำคัญคือการมีข้อจำกัดในการเดินทางออกนอกพื้นที่ ทำให้การหาอาชีพเสริมเพื่อเลี้ยงครอบครัวเป็นไปได้ยากและต้องถูกรีดไถจากเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ แต่อย่างไรก็ตาม ในชุมชนบ้านยางนี้ยังมีโอกาสในการพัฒนาประชาชนมากกว่าชุมชนอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นชุมชนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ความสนพระทัยมาตั้งแต่แรกจึงทำให้ชุมชนนี้มีบริบทที่แตกต่างจากชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะเมื่อวิเคราะห์จากสถานภาพทางสังคมแล้วพบว่า เพศหญิงได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำครอบครัว ชุมชนรวมทั้งสังคมมากยิ่งขึ้น เยาวชนรุ่นใหม่ก็มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนที่สูงขึ้น จึงก่อให้เกิดการสร้างรายได้ของคนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการวิจัยพบว่าประชาชนในชุมชนบ้านยางมีรายได้สุทธิเฉลี่ยของครอบครัว จำนวนประมาณ 11,570 บาทต่อเดือน โดยมีรายได้สุทธิต่ำสุด 2,500 บาทและสูงสุด 40,000 บาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิของประชาชนโดยรวมของตำบลแม่ออน อำเภอฝาง ซึ่งมีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือนเพียง 8,265 บาทเท่านั้น (วีระพล ทองมา และคณะ, 2554: 94- 95) จะเห็นว่าชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) มีรายได้สูงกว่าทั้งนี้เนื่องมาจากชุมชนบ้านยางนั้นมีโรงงานอาหารสำเร็จรูปฝางรวมทั้งพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่ มีอาชีพในโรงงานและพิพิธภัณฑ์ดังกล่าว หรือแม้แต่ในปัจจุบันประชาชนชาวจีนยูนานชุมชนบ้านยางมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพทั้งทางด้านเกษตรและค้าขายผลผลิตทางการเกษตร จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้

ประชาชนชาวจีนยูนานมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคงกว่าประชาชน ชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่ตำบลแม่ฮ่อง
อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ตนเอง

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทั่วไปส่วนบุคคล

ลักษณะทั่วไปส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (n = 50)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	21	42.00
หญิง	29	58.00
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	3	6.00
25-35 ปี	9	18.00
36-45 ปี	22	44.00
46-55 ปี	14	28.00
มากกว่า 55 ปี	2	4.00
$\bar{x} = 41.38$	S.D. = 9.19	R = 23-59
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	19	38.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	16.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	12	24.00
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	4	8.00
ปริญญาตรี	6	12.00
ปริญญาโท	1	2.00
ลักษณะกายภาพทางสังคม		
คณะกรรมการบริหารใน อบต.	3	6.00
สมาชิกสภา อบต.(สอบต.)	6	12.00
ผู้นำชุมชน	7	14.00
สมาชิกภายในชุมชน	32	64.00
ยุวมัคคุเทศก์	1	2.00
ผู้จัดการพิพิธภัณฑ์	1	2.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (n = 50)	
	จำนวน	ร้อยละ
รายได้สุทธิต่อเดือน (บาท)		
ต่ำกว่า 5,000	13	26.00
5,000 – 10,000	19	38.00
10,001 – 15,000	5	10.00
15,001 – 20,000	6	12.00
20,001 – 25,000	2	4.00
มากกว่า 25,000	5	10.00
$\bar{x} = 11,569.70$	S.D. = 9,318.15	R = 2,500 – 40,000

ส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง)

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) นั้นได้ตัดแปลงเครื่องมือประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2550: 5-3 ถึง 5-19) ที่มุ่งเน้นองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ซึ่งผลการวิเคราะห์ศักยภาพได้บรรยายรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 3 ซึ่งมีประเด็นที่เป็นดัชนีชี้วัดอยู่ 2 ประเด็นหลักคือ 1) คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและ 2) กายภาพและการจัดกิจกรรม โดยคะแนนเต็มของดัชนีชี้วัดทั้ง 2 ประเด็น เท่ากับ 50 คะแนน ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุคะแนนรวมเท่ากับ 38.62 ซึ่งประชาชนชาวจีนยูนานระบุว่า ชุมชนของพวกเขามีการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของชาวจีนยูนานอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ความงามทางศิลปวัฒนธรรมที่สืบสานกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษในรูปของขนบธรรมเนียม ประเพณีตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านั้นมีความผูกพันกับชุมชนท้องถิ่นที่ยังมีการรักษาเอกลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านี้กันอย่างเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะถ่ายทอดสู่ผู้ที่สนใจได้ตลอดเวลา สำหรับทางด้านกายภาพและการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น มีความหลากหลายทั้งด้านอาหาร อาชีพ วิถีชีวิต ศาสนาและการก่อสร้างบ้านเรือนแบบจีนแผ่นดินใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้การเดินทางเข้าสู่ชุมชนยังมีความสะดวกและปลอดภัยอีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยศ สันตสมบัติและคณะ (2547: 59) ที่ระบุว่าต้นทุนการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชาวจีนยูนาน (จีนฮ่อ) ก็คือ พวกเขาเหล่านั้นเป็นอดีตทหารจีนคณะชาติ (กองพล 93) ซึ่งมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่มีความสำคัญ และสัมพันธ์กับการ

เปลี่ยนแปลงการเมืองของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน คือ การปฏิวัติประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนสู่ระบบคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ.1949 และการเกิดขึ้นของประเทศไต้หวัน ประเด็นดังกล่าวยังคงเป็นประเด็นสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศที่ประชาคมโลกยังให้ความสนใจในปัจจุบัน นอกจากนี้ชุมชนบ้านยางยังเป็นชุมชนที่มีภูมิประเทศตั้งอยู่บนพื้นที่สูงทำให้มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี เหมาะกับการปลูกพืชผลและพืชผักหลายชนิด ได้แก่ มะเขือเทศ สตอเบอร์รี่ ลิ้นจี่ ส้มเขียวหวาน ตลอดจนพุทรา ซึ่งเป็นพันธ์ที่มาจากประเทศไต้หวัน เป็นต้น นอกจากนี้ผลผลิตเหล่านี้จะสร้างรายได้หลักให้กับชาวบ้านในพื้นที่คือทำรายได้ปีหนึ่ง ๆ หลายแสนบาทแล้ว ชาวจีนยูนานยังมีวัฒนธรรมที่สำคัญก็คือ วัฒนธรรมการชงชาที่ยังเป็นวัฒนธรรมสำคัญ และอยู่กับชาวจีนมาหลายพันปีหรือแม้แต่ว่าความรู้และภูมิปัญญาในการแปรรูปผลผลิตอาหารและผลไม้ในรูปแบบต่าง ๆ ของชาวจีนยูนานสามารถสร้างรายได้โดยการจำหน่ายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 6 อาหารจีนยูนาน

ภาพที่ 7 ของที่ระลึก

ตารางที่ 3 คะแนนของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านยาง

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	ผู้ให้ข้อมูล (n = 50)	
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
1. ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม		
● ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	5.00	4.20
● ความงามทางศิลปวัฒนธรรม	5.00	4.12
● ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	5.00	4.00
● ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีที่สืบค้นได้	5.00	3.80
● ความผูกพันท้องถิ่น	5.00	3.76
● ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	5.00	3.26
● ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	5.00	3.18
รวมคะแนน	35.00	26.32
2. ด้านกายภาพและการจัดกิจกรรม		
● การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	5.00	4.46
● ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	5.00	4.10
● ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	5.00	3.74
รวมคะแนน	15.00	12.30
คะแนนรวมของศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50.00	38.62

2. ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) ในตารางที่ 4 นั้น พบว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยเกินครึ่งคือ 5.86 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน เท่านั้น โดยเฉพาะศักยภาพในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย (2.48 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) ทั้งนี้แม้ว่าจะมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาให้การสนับสนุน แต่เป็นเพียงการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) เท่านั้น ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชุมชนก็เป็นเพียงทางผ่าน หรือจุดแวะชมศิลปวัฒนธรรมชาวจีนยูนานเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น โดยที่ชาวบ้านส่วนใหญ่เกือบจะไม่ได้

อะไรจากนักท่องเที่ยวเลย แต่ก็อย่างไรก็ตามมีเพียงคนไม่กี่คนหรือบางครอบครัวเท่านั้นที่ได้รับผลประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว เป็นการกระจุกตัวเพียง 2-3 ครอบครัวที่มีธุรกิจด้านการประกอบอาหารและร้านค้าเท่านั้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ยศ สันตสมบัติและคณะ (2547: 55) ที่ระบุว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบทางลบต่อชุมชนชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านรักไทย (แม่ฮ่องสอน) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็คือ ชาวบ้านที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวนั้นกระจุกตัวอยู่กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพียงไม่กี่หลังคาเรือนเท่านั้น เช่น ร้านค้าและร้านอาหารที่มีเพียง 3-4 ร้าน หรือเจ้าของม้าที่บริการให้นักท่องเที่ยวขี่ชมรอบ ๆ หมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องของผลประโยชน์เฉพาะบุคคลทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจตั้งคำถามกับการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านเพราะไม่รู้สึกว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์อะไรจากการท่องเที่ยวนั่นเอง

ภาพที่ 8 ร้านอาหารเจ้เหมย

ภาพที่ 9 ร้านอาหารภายในชุมชน

สำหรับด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานถือว่าชุมชนชาวจีนยูนนาน (บ้านยาง) มีศักยภาพดีพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ตั้งของโรงงานอาหารสำเร็จรูปของโครงการหลวง และยังมีพิพิธภัณฑสถานหลวงที่ 1 (ฝาง) ตั้งอยู่ด้วย จึงทำให้การ

คมนาคมขนส่งได้รับการปรับปรุงและบูรณะเป็นอย่างดี ตลอดจนระบบไฟฟ้า น้ำประปา หรือแม้แต่สัญญาณการสื่อสารต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ลักษณะความเป็นอยู่ บ้านเรือน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของประชาชนภายในชุมชนก็อยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่ามาตรฐานของชุมชนทั่วไปในบริเวณใกล้เคียงด้วย

ภาพที่ 10 สภาพบ้านเรือนและสภาพแวดล้อมภายในชุมชนบ้านยาง

ตารางที่ 4 คะแนนของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านยาง

ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	ผู้ให้ข้อมูล (n = 50)	
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
1. ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน	5.00	3.38
2. ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก	5.00	2.48
คะแนนรวมของศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	10.00	5.86

3. ศักยภาพในการบริหารจัดการ

ศักยภาพในการบริหารจัดการของชุมชนชาวจีนยูนาน(บ้านยาง) นั้นได้กำหนดเกณฑ์การวัดใน 2 ประเด็น ใหญ่ ๆ ก็คือ 1) การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และ 2) การจัดการด้านการท่องเที่ยวซึ่งผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 5 พบว่าศักยภาพในด้านการบริหารจัดการทั้ง 2 ประเด็น นั้นมีคะแนนค่อนข้างต่ำ (คะแนน 21.19 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน) โดยเฉพาะในประเด็นของการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งเที่ยวนั้นมีคะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยโดย (มีคะแนนเพียง 7.30 คะแนน จากคะแนนเต็ม 15.00 คะแนน) ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนบ้านยางยังขาดการติดตามและการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว จึงทำให้การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ไม่คุ้มค่าหรือใช้มากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเท่าที่ควรจะเป็น และในทำนองเดียวกันการจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งในแง่ของการจัดกิจกรรม การสร้างความรู้และจิตสำนึก การมีส่วนร่วมตลอดจนรายได้จากการท่องเที่ยวยังไม่มีการบริหารจัดการที่ดีเท่าที่ควรซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยศ สันตสมบัติและคณะ (2547: 56-60) ที่ระบุว่าชาวจีนยูนานที่หมู่บ้านรักไทย จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นยังขาดหรือไม่มีโอกาสที่จะเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ด้าน

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวในชุมชนต้องรอการสั่งการหรือคำสั่งจากบุคคลของทางหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเท่านั้น จึงทำให้ชาวบ้านขาดความมั่นใจที่จะรวมกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านของตนเอง นอกจากนี้การรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงลักษณะของกลุ่มเฉพาะกิจเป็นครั้งคราว ยังขาดการรวมตัวกันอย่างจริงจัง จึงทำให้รูปแบบของการท่องเที่ยวเป็นการถูกกำหนดหรือนำเสนอโดยบุคคลหรือบริษัททัวร์จากภายนอกชุมชนเท่านั้น

ภาพที่ 11 การบรรยายข้อมูลของชุมชนโดยมีคหุเทศก์น้อย

ตารางที่ 5 คะแนนด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ

ศักยภาพในการบริหารจัดการ	ผู้ให้ข้อมูล (n = 50)	
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
1. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว		
• การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว	5.00	3.32
• การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่	5.00	2.02
• การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	5.00	1.96
รวมคะแนน	15.00	7.30
2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว		
• ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	5.00	3.29
• การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	5.00	3.25
• การจัดการด้านการบริหารและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว	5.00	2.95

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ศักยภาพในการบริหารจัดการ	ผู้ให้ข้อมูล (n = 50)	
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
● การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก	5.00	2.51
● ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	5.00	1.89
รวมคะแนน	25.00	13.89
คะแนนรวมของศักยภาพในการบริหารจัดการ	40	21.19

สรุปในภาพรวมแล้วพบว่าศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนานมีคะแนนรวมเท่ากับ 65.67 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน (ตารางที่ 6) ซึ่งเป็นคะแนนที่อยู่ในเกณฑ์มีศักยภาพระดับดี ซึ่งสมควรที่นักวิจัยหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) นี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมีต้นทุนทางการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันโดดเด่นคือเป็นชาวจีนยูนาน (จีนฮ่อ) ที่เป็นอดีตทหารจีนคณะชาติ (กองพล 93) ซึ่งมีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่มีความสำคัญตลอดจนสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ควรเรียนรู้และสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ภายในชุมชนยังมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันทั้ง พุทธ คริสต์และอิสลาม แต่มาอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขรวมทั้งพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 12 สุเหร่าภายในชุมชนบ้านยาง

ภาพที่ 13 ศาลเจ้าแม่กวนอิมพระราชทาน

ภาพที่ 14 คริสตจักรภายในชุมชนบ้านยาง

สำหรับด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่นั้น ความเป็นคนเชื้อชาติจีนยังคงฝังรากลึกอยู่ในสายเลือดของพี่น้องชุมชนบ้านยาง ดังนั้นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ต่าง ๆ ของชาวจีน สามารถมองเห็นได้จากบรรยากาศรอบ ๆ ชุมชน โดยที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศไม่ต้องเดินทางไปประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเลย หรือแม้แต่ประเภทของอาหารและรสชาติของอาหาร นักท่องเที่ยวก็สามารถได้ชิมและรับรู้รสชาติอาหารจีนในพื้นที่ชุมชนบ้านยางนี้เอง

ภาพที่ 15 ขาหมู หมั่นโถว อาหารขึ้นชื่อของชุมชนบ้านยาง

นอกจากนี้ชุมชนชาวจีน (บ้านยาง) ยังมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากเส้นทางเข้าสู่ชุมชนสะดวก ทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญซึ่งก็คือ พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) ที่มีความพร้อมสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวจากกลุ่มทัวร์ต่าง ๆ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติของโครงการหลวง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ดำริให้เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวเขาหรือผู้พลัดถิ่นมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างสันติสุขดังพระกระแสรับสั่งที่เคยตรัสว่า “ช่วยชาวเขา ช่วยชาวเรา ช่วยชาวโลก”

ภาพที่ 16 การแสดงนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 17 การจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกภายในพิพิธภัณฑ์

ตารางที่ 6 คะแนนในการวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีน
ยูนาน

ดัชนีในการวิเคราะห์ศักยภาพ	ผู้ให้ข้อมูล (n = 50)	
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50.00	38.62
2. ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	10.00	5.86
3. ศักยภาพในการบริหารจัดการ	40.00	21.19
รวมคะแนน	100.00	65.67

หมายเหตุ	ช่วงคะแนน	ระดับมาตรฐาน
	81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม
	71-80	ดีมาก
	61-70	ดี
	51-60	ปานกลาง
	50 หรือน้อยกว่า	ต่ำ

ตอนที่ 3 พัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานของทรัพยากรด้านการ
ท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภายในชุมชน

ผลจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) จำนวน 50 ราย ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม) 2) ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน) 3) ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร) และ 4) ด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปและหัตถกรรม) โดยได้แยกประเด็นเหล่านี้พร้อมทั้งผู้ช่วยนักวิจัยเข้าร่วมเป็นพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งใช้เวลา

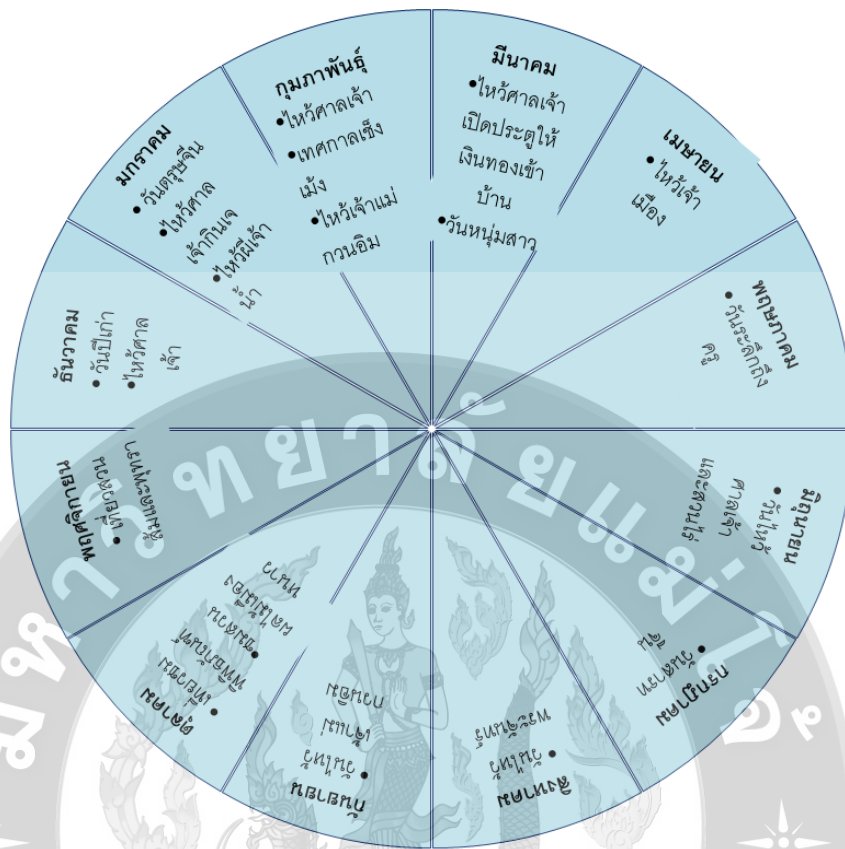
2 วัน เพื่อระดมความคิดเห็น พร้อมทั้งสังเกตการมีส่วนร่วมของแต่ละครั้งในการประชุมตามประเด็นที่กำหนดไว้ 4 ด้านรวมทั้งพิจารณาถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวใน 3 ประเด็น (3A's) ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (attraction) 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) และ 3) ด้านการเข้าถึง (accessibility) และให้ผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นพี่เลี้ยงประจำกลุ่มช่วยอธิบายสร้างความเข้าใจและเป็นผู้ให้คำปรึกษาเมื่อผู้เข้าร่วมโครงการมีปัญหาหรือข้อสงสัย ส่วนการให้คะแนนระดับการมีส่วนร่วมนั้น เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทั้ง 50 รายเป็นผู้ระบุเองว่าเขาต้องการหรือมีโอกาสร่วมในกิจกรรมแต่ละกิจกรรมในระดับใด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ 1 คะแนนเท่ากับมีส่วนร่วมน้อย 2 คะแนนเท่ากับมีส่วนร่วมปานกลาง และ 3 คะแนนเท่ากับมีส่วนร่วมมาก จากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ช่วงค่าคะแนน	หมายถึง
2.35 – 3.00	มีส่วนร่วมระดับมาก
1.68 – 2.34	มีส่วนร่วมระดับปานกลาง
1.00 – 1.67	มีส่วนร่วมระดับน้อย

ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) บนพื้นฐานด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม)

ผลจากการประชุมเวทีชาวบ้านและให้เปิดโอกาสให้ประชาชนระดมความคิดเห็นพร้อมกับนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งเป็นผู้ช่วยนักวิจัย รวมทั้งคณะผู้วิจัยเอง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 7 พบว่า ประชาชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม) ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.70 ทั้งนี้ชาวบ้านชุมชนบ้านยางยังมีความเชื่อเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีและการให้ความเคารพผู้อาวุโส มีความเหนียวแน่นในกลุ่มเครือญาติ แม้ว่าจะมีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำแบบทางการแต่การทำงานจะต้องปรึกษากับผู้อาวุโสและผู้มีอิทธิพลหรือผู้นำทางความคิด (opinion leader) เช่น กิจกรรมทางพุทธศาสนา คริสตศาสนา และมุสลิม เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนบ้านยางยังมีความเชื่อเรื่องการฝังผู้ที่เสียชีวิตในชุมชนยกเว้นเด็กและหนุ่ม-สาว ซึ่งเสียชีวิตในขณะที่ยังไม่ได้แต่งงาน หรือเสียชีวิตในสภาพไม่ดีเช่นอุบัติเหตุจึงจะทำพิธีเผาซึ่งหลังจากทำพิธีเผาแล้วหนึ่งวันจะเก็บกระดูกไปฝังการฝังศพทุกรายจะต้องมีการดูวันและเวลาที่เหมาะสมไม่อย่างนั้นอาจเกิดเภทภัยภายในชุมชนได้

สำหรับงานประเพณีตามความเชื่อต่าง ๆ ของชาวจีนยูนานในชุมชนบ้านยางซึ่งสามารถนำมาพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 18 กิจกรรมด้านความเชื่อและค่านิยมรวมทั้งประเพณีของชุมชน

นอกจากนี้ในการระดมความคิดเห็นได้ร่วมกันพิจารณาถึงข้อห้ามต่าง ๆ ตามความเชื่อของชาวจีนยูนาน ซึ่งนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนควรทราบและปฏิบัติตามพอสรุปได้ดังนี้

1. ห้ามไม่ให้นักท่องเที่ยว (แขก) ที่มากันเป็นคู่ หญิง – ชาย เข้าพักในบ้านหรือห้องเดียวกันหรือแม้แต่จะเป็นลูกสาวที่แต่งงานออกเรือนไปแล้วเมื่อพาสามีกลับมาเยี่ยมบ้านก็ต้องแยกห้องกัน
2. ห้ามไม่ให้ผู้หญิงที่ไม่ใช่สมาชิกของครอบครัวเข้าไปในบ้านในวันขึ้นปีใหม่ของจีนคือวันที่ 1 เดือน 1 (ประมาณเดือนมกราคม) ตามปฏิทินจีน (บางบ้านจะปิดประตูบ้านทั้งวันในวันขึ้นปีใหม่)

3. ห้ามผู้หญิงตักน้ำในบ่อน้ำในวันขึ้นปีใหม่

4. ห้ามไม่ให้ผู้หญิงเข้าไปในบริเวณศาลเจ้าเกินขอบเขตที่กั้นบริเวณไว้

ข้อห้ามต่าง ๆ ดังกล่าว ล้วนมุ่งเน้นไปที่การจำกัดบทบาทของผู้หญิงและการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งหลายนั้น ผู้ชายจะมีบทบาทสำคัญซึ่งในสังคมวัฒนธรรมชาวจีนยูนานจึงค่อนข้างจะมีลักษณะเป็นแบบผู้ชายเป็นใหญ่ (patriarchy) และไม่ค่อยยอมรับให้ผู้หญิงเป็นผู้นำแต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) นี้ กลุ่มที่มีความแข็งขันและมีบทบาท

สำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนกลับเป็นกลุ่มสตรีมากกว่า ซึ่งกลุ่มที่เป็นเพศชายมักจะเป็นที่ปรึกษาหรือคอยสนับสนุนอยู่เบื้องหลังเท่านั้น

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) บนพื้นฐานด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 7 ทำให้ทราบว่าประชาชนในชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) มีส่วนร่วมในการระดมความคิดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านยางโดยวัฒนธรรมด้านอาชีพและวิถีชีวิตประจำวันเป็นกิจกรรมในการท่องเที่ยวในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.56) ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะสวนส้ม สวนลิ้นจี่ สตรอเบอร์รี่และมะเขือเทศ รวมทั้งผักและผลไม้เมืองหนาวอีกหลายชนิด ซึ่งได้แก่ พลับ ท้อ สาลี่ ตลอดจนผักสลัดต่าง ๆ เป็นต้น

ภาพที่ 19 สวนส้มเขียวหวานภายในพื้นที่

ภาพที่ 20 สวนสตรอเบอร์รี่ของชุมชนบ้านยาง

ภาพที่ 21 สวนลีนจีและแปลงมะเขือเทศ

สำหรับด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนภายในชุมชนนั้นยังมีการสืบทอดวัฒนธรรมชาวจีนยูนานจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นปัจจุบัน ทั้งนี้ถึงแม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะเป็นชาวจีนที่อพยพมานานแล้วแต่ยังสามารถคงความเป็นชาวจีนยูนานได้อย่างน่าประทับใจ ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ด้านภาษาจีน หรือเพลงจีนซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้าสู่ชุมชนบ้านยางจะได้สัมผัสกับกลิ่นอายวัฒนธรรมแบบชาวจีน ได้ยินเสียงเพลงจีนจากวิทยุของแต่ละบ้าน สภาพและลักษณะบ้านเรือนที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีน นอกจากนี้ชาวจีนยูนานยังเป็นผู้ที่มีความถนัดเรื่องการค้าขายมีความขยันและหาเลี้ยงชีพทั้งตนเองและครอบครัวโดยไม่ต้องรอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งการหารายได้จากนักท่องเที่ยวนั้น มักจะคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการมากกว่าโดยเฉพาะการบริการด้านอาหาร การขายความเป็นอัตลักษณ์ของชาวจีนพร้อมการให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ที่มีคุณภาพสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสบรรยากาศธรรมชาติและวัฒนธรรมชาวจีนที่หลุดพ้นหรือละทิ้งความหรรษาจากสังคมเมืองนั่นเอง

ภาพที่ 22 สภาพบ้านเรือนและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) บนพื้นฐานด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 7 ทำให้ทราบว่าประชาชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนบ้านยางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นระบุว่า โอกาสที่ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านอาหารและพืชสมุนไพรนั้นมีในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.24) เท่านั้น ทั้งนี้จะมีประชาชนเพียงบางกลุ่มในชุมชนที่จะมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเท่านั้น เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความชำนาญหรือทักษะในการประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม การประกอบอาหารที่ประชาชนรับประทานก็เป็นแบบดั้งเดิมถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยแต่ก็ยังคงเหลือเอกลักษณ์ที่เป็นของคนจีนยูนาน เช่น การทำผักดองเพื่อรับประทานกับข้าวต้ม ซึ่งรสชาติอาหารจะค่อนข้างรสเค็มและจัด นอกจากนี้ยังใส่พวกพืชผักสมุนไพร เช่น ว่านที่มีลักษณะเหมือนรากไม้ นอกจากนี้ภายในชุมชนบ้านยางยังมีการผลิตเส้นบะหมี่เหลือง ซึ่งมีลักษณะเส้นสีนวลและนุ่ม รสชาติอร่อย ส่วนสินค้าของที่ระลึกซึ่งผลิตเพื่อเป็นอาหารเช่น ไข่เค็มและชาเจียวกุหลาบที่เป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) ซึ่งได้รับรางวัล ปี 2553 อีกด้วย

ภาพที่ 23 ผลิตภัณฑ์สินค้า OTO

สำหรับอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนยูนานของชุมชนบ้านยางที่ขึ้นชื่อและเป็นอาหารเพื่อสุขภาพก็คือ ชาหมูหมั่นโถวและสุกี้ยูนาน ซึ่งภาษาถิ่นเรียกว่า หยุนหนานโหวโกว มักใช้วัตถุดิบเหมือนกับที่ประกอบในประเทศจีน โดยมีเครื่องปรุงในหม้อสุกี้ 8 ชนิด คือ แสมยูนาน ไก่ดำ หน่อไม้แห้ง หมูชุบแป้งทอด ฟองเต้าหู้ เห็ดอก ผักกาดเขียวปลีและยังเพิ่มเติมผักสดได้อีกเช่น โด้ว เหมียวหรือยอดถั่วลิ้นเต่า ผักกาดแก้ว ผักกาดขาว และผักกาดกวาดตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้เอกลักษณ์ด้านอาหารที่สำคัญก็คือ การผลิตแสมที่ทำจากหมูสะโพกหมักเกลือซึ่งชาวจีนยูนานจะประกอบและหมักด้วยตนเอง พร้อมทั้งจัดทำในฤดูหนาวและเก็บไว้ได้นานหลายปีโดยแช่ไว้ในตู้เย็น ซึ่งแสมเหล่านี้จะมีกลิ่นหอมมากกว่าแสมทั่วไป สำหรับการทำให้มันนั้นทำไม่ยาก โดยทอดไข่แล้วนำหมูมาวางบนไข่แล้วมันไข่เข้าด้านในจากนั้นนำมาตัด นอกจากนี้ยังมีหมอบที่ผสมกับเครื่องเทศโดยชาวจีนยูนานเรียกว่า ฉะโก ซึ่งสามารถปั้นเป็นลูกกลมๆ แล้วใส่ในหม้อสุกี้โดยปกติแล้วจะใส่ลงไปในขณะที่หม้อสุกี้

กำลังเดือด ส่วนผักกาดเขียวปลีนั้นมักจะใส่กันหม้อสุกี้ยูนานเป็นอาหารพิเศษสำหรับสุขภาพเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ปรารถนาจะชิมรสชาติที่อร่อยและมีคุณค่าทางโภชนาการอยู่เสมอ

ภาพที่ 24 สุกี้ยูนาน

ภาพที่ 25 ขาหมู หมั่นโถว

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) บนพื้นฐานด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม)

ศิลปะและหัตถกรรมเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของชาวจีนยูนานที่สร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะศิลปะของการชงชา การวาดภาพ การแสดง การแต่งกาย หรือแม้แต่การก่อสร้างอาคารบ้านเรือนต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) ได้จัดตั้งขึ้นภายในชุมชนเพื่อเผยแพร่ประวัติเรื่องราวและความเป็นมาของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปตลอดจนชุมชนบ้านยาง เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 7 พบว่า ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้านนี้เพียงบางส่วนเท่านั้น (เฉพาะคนบางกลุ่ม) จึงทำให้มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.16) ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมด้านศิลปะและหัตถกรรมต่าง ๆ มักจะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงแต่อย่างไรก็ตามประชาชนโดยทั่วไปก็ยังได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากศิลปะและ

หัตถกรรมเหล่านั้นโดยสามารถสรุปวัฒนธรรมทางวัตถุที่นำมาพัฒนาให้เป็นจุดเด่นหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านยางได้ดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง)

พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) เป็นแหล่งการเรียนรู้และพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านการแปรรูปอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาชุมชนโดยรอบ และเป็นที่รวบรวมจัดแสดงแนวพระราชดำริ ในการพัฒนาประเทศอย่างรอบด้าน และเพื่อความคงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) รวมทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบบูรณาการในเชิงเกษตร อุตสาหกรรม การประหยัดพลังงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี อีกทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความหลากหลายของชุมชนอีกด้วย โดยรูปแบบของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ไม่ใช่เพียงอาคารแสดงนิทรรศการ วัตถุสะสมและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในรูปแบบต่างๆ แต่ยังเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (living SITE Museum) ที่รวบรวมและนำเสนอความทรงจำที่เกี่ยวข้องอันเกิดขึ้นในพื้นที่โรงงานหลวงๆ และบริเวณโดยรอบ เพื่อจุดประกายความคิดและเปิดประเด็นเพื่อส่งต่อความคิดไปยังแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งการศึกษาระรรมชาติและชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับความรู้และเห็นความรักที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย รวมถึงความรักของคนในชุมชนที่มีต่อดินแดนบ้านเกิด เนื้อหาการแสดงผลของพิพิธภัณฑ์จะประกอบไปด้วย 3 ส่วน โดยเริ่มจาก โครงการหลวง “พลิกฟื้นชีวิตด้วยพืชพระราชทาน” ที่เริ่มต้นด้วยชีวิตของคนชายขอบ, การพลิกฟื้นชีวิตด้วยพืชพระราชทาน, กว่าจะเป็นวันนี้ และรางวัลแห่งความสำเร็จ เป็นต้น ต่อด้วยเรื่องราวของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จ รูปที่ 1 (ฝาง) ที่เล่าเรื่องตั้งแต่ก่อนตั้งโรงงาน, การตั้งโรงงาน และงานพัฒนาชุมชนบ้านยาง, การพัฒนาด้านการผลิตจนมาถึงเหตุการณ์น้ำป่าถล่ม นอกจากนี้ ยังมีเรื่องราวของบริษัทดอยคำผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด, การก่อตั้ง, ผลการแก้ปัญหาการเกษตรบนที่สูง, ผลการดำเนินงานในเชิงธุรกิจและเรื่องราวของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ที่ 2 (แม่จัน) และโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ที่ 3 (เต่างอย) เป้าหมายอีกอย่างของพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา และประสานทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยพิพัฒพงศ์ อิศรเสนา ณ อยุธยา (บทสัมภาษณ์ วันที่ 12 สิงหาคม 2554) เล่าว่า “เมื่อมีพิพิธภัณฑ์แล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงอยากให้ ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยพระราชทานคำแนะนำว่า ให้เริ่มจากเด็กและเยาวชน มีการจัดตั้งยุวมัคคุเทศก์ และยุวเกษตร เป็นต้น เพื่อคอยให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ในบริเวณใกล้กับโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ยังมีการให้ความรู้ด้านการแปรรูปอาหาร ตลอดจนขั้นตอนการผลิตอาหารแปรรูปเป็นกระป๋องที่สามารถมองเห็นทุกขั้นตอน ซึ่งเมื่อเข้าไปชมแล้วสามารถนำเอาไปต่อยอดแนวความคิดได้ และยังเปิดตัวโกดังให้ชม เพื่อจะได้รับรู้ถึงวิธีการจัดเก็บอีกด้วย”

นอกจากนี้ บริเวณรอบพิพิธภัณฑ์ยังมีกิจกรรมต่างๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีก เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เส้นทางศึกษาวัฒนธรรม ตลอดจนการจำหน่ายของที่ระลึก, อาหารท้องถิ่น และผลิตผลที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าอีกด้วย พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) ได้ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์ แล้ว และเปิดให้ประชาชนเข้าชมได้ตั้งแต่วันที่ 20 มกราคม พุทธศักราช 2552 เป็นต้นมา ซึ่งนอกจากผู้เข้าชมจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการเกษตร สิ่งแวดล้อมและ

ชุมชนแล้ว ยังจะได้สัมผัสถึงพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต หรือ Living SITE Museum และที่เหนือสิ่งอื่นใดยังได้สัมผัสถึงความรักที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย โดยทรงทำทุกอย่างเพื่อนำให้ราษฎรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกด้านอย่างครบวงจร (<http://news.thaiza.com>)

2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

“บ้านยาง” ชุมชนชาวจีนยูนนานขนาดเล็ก แต่เปี่ยมด้วยเสน่ห์ ทั้งแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่น่าสนใจในเส้นทางศึกษาวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมบรรยากาศของชุมชน พร้อมสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวจีนยูนนาน ส่วนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ นักท่องเที่ยวจะได้พบกับธรรมชาติป่าเขา วิถีเกษตรบนที่สูงและที่สำคัญคือน้ำตกที่ยังบริสุทธิ์สวยงาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. น้ำตกบ้านยาง การเดินศึกษาธรรมชาติในเส้นทางนี้จะใช้เวลาเดินประมาณ 20 นาที ตลอดเส้นทางนั้นสะดวกสบาย และนักเดินทางจะได้พบกับความรื่นรมย์จากแมกไม้และสายน้ำผสมผสานกับการผจญภัย

ภาพที่ 26 น้ำตกบ้านยาง

2. โรงหมอ/แปลงสมุนไพร เป็นสถานีนอนามัยพระราชทาน และเป็นสถานรักษาพยาบาลแห่งแรกของตำบลแม่ฮ่องสอน ซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตหลังปี พ.ศ. 2515 ของคนในพื้นที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ยังมีแปลงสมุนไพรที่ปลูกพืชสมุนไพรพื้นบ้านนานาชนิด

ภาพที่ 27 โรงหมอและแปลงสมุนไพร

3. โรงไฟฟ้าพลังน้ำบ้านยาง นักท่องเที่ยวจะได้ชมแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติที่เคยแจกจ่ายกระแสไฟฟ้าให้กับโรงงานหลวงฯและบ้านเรือนในพื้นที่โดยตรง

ภาพที่ 28 โรงไฟฟ้าพลังน้ำ

4. แปลงสาธิต สถานที่รวบรวมพันธุ์พืชบางชนิด ซึ่งเป็นตัวอย่างวัตถุดิบที่ส่งเข้าโรงงานหลวงฯ เพื่อสาธิตวิธีการเพาะปลูกและดูแลรักษาอย่างถูกวิธีแก่เกษตรกรและผู้สนใจศึกษา

ภาพที่ 29 แปลงสาธิตการเกษตร

3. เส้นทางศึกษาวัฒนธรรม

1. โรงเรียนสอนภาษาจีน เป็นโรงเรียนที่สอนวิชาต่าง ๆ ด้วยภาษาจีนกลาง เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมต้น เมื่อเข้ามาเยี่ยมชมโรงเรียน จะให้บรรยากาศเหมือนอยู่ในเมืองจีนเลยทีเดียว

ภาพที่ 30 โรงเรียนสอนภาษาจีน

2. ศาลเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาซึ่งเป็นพื้นที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้เมื่อปี พ.ศ. 2524 ในช่วงวันสำคัญ เช่น วันตรุษจีน เทศกาลถือศีลกินเจ ชาวบ้านมักจะขึ้นมาทำพิธีกันแน่นขนัดที่นี่ยังเป็นจุดชมวิวยามค่ำคืนที่สวยงาม

ภาพที่ 31 ศาลเจ้าแม่กวนอิม

3. บ้านดิน ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้เทคโนโลยีท้องถิ่นในการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวจีนยูนนาน ซึ่งปัจจุบันหาได้ยาก อนึ่งผู้เยี่ยมชมควรตระหนักว่าที่นี่เป็นพื้นที่ส่วนบุคคลต้องให้เกียรติเจ้าของบ้าน

ภาพที่ 32 บ้านดิน

4. มัสยิด ศาสนาอิสลามเป็น 1 ใน 3 ศาสนาที่คนในหมู่บ้านนับถือ ก่อนเข้าเยี่ยมชมต้องขออนุญาตอิหม่ามและแต่งกายสุภาพ

ภาพที่ 33 มัสยิดอัล - เอียะห์ซาน (บ้านยาง)

5. ศาลเจ้าบ้าน สถานที่ซึ่งเทพเจ้าของหมู่บ้านสถิตย์อยู่ เพื่อปกป้องรักษาชุมชนให้สุขสงบร่มเย็น เมื่อมีการเกิดหรือการตาย ชาวบ้านอย่างส่วนใหญ่จะต้องมาบอกกล่าวให้เหล่าทวยเทพรับทราบ

ภาพที่ 34 ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน

6. โบสถ์คริสต์ ชาวบ้านบางส่วนหนึ่งนับถือศาสนาคริสต์ อยากเห็นบรรยากาศความศรัทธาต้องไปวันอาทิตย์

ภาพที่ 35 คริสตจักรบ้านยาง

7. ตลาดสด นักท่องเที่ยวหากอยากเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนหรือวัฒนธรรมใดต้องไปที่ตลาด ลองไปนั่งจิบกาแฟในตลาดนี้แล้วจะรู้ว่าเสน่ห์ของชุมชนชาวจีนยูนนานอยู่ที่ไหน

ภาพที่ 36 ตลาดสดบ้านยาง

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การเข้ามามีส่วนร่วมสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านยางนั้นประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นทั้งแง่ของโอกาสและความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว ที่จะใช้วัฒนธรรมเป็นฐานของทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.42 โดยเฉพาะด้านความเชื่อและค่านิยมตลอดจนด้านอาชีพและวิถีชีวิตประจำวันของชาวจีนยูนานนั้น ประชาชนมีความพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมาก เพราะเป็นสิ่งที่จะทำให้เอกลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของชาวจีนยูนานยังคงอยู่กับชุมชนสังคมและประเทศไทยตลอดไป รวมทั้งยังสามารถเผยแพร่สิ่งเหล่านี้ให้เป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างประเทศได้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะพี่น้องชาวจีนจากจีนแผ่นดินใหญ่หรือชาวจีนโพ้นทะเล เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจากตารางที่ 7 ประชาชนระบุว่ามีส่วนร่วมในระดับปานกลางอยู่ 2 ประเด็น คือ 1) ประเด็นเกี่ยวกับอาหารและพืชสมุนไพร และ 2) ประเด็นเกี่ยวกับศิลปะและหัตถกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมทั้ง 2 ประเด็นเป็นความสามารถเฉพาะตัวหรือของกลุ่มบุคคลเท่านั้น จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นเท่าที่ควรจะเป็นโดยเฉพาะการวาดภาพและเล่นเครื่องดนตรีมักจะมีผู้อาวุโส 2-3 คนภายในชุมชนเท่านั้นที่มีความสามารถแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม เช่น “อากัง” ซึ่งมีอายุราว 80 ปี ได้เคยวาดภาพและบรรเลงซอถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในวันที่ 21 มกราคม 2552 เป็นช่วงเวลาที่ได้จัดกิจกรรมเปิดพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1(ฝาง) นั่นเอง

ภาพที่ 37 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงให้ความสนพระราชหฤทัยในภาพเขียนจีนของอากัง

ภาพที่ 38 การบรรเลงดนตรีจากผู้สูงอายุในชุมชน

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมสำหรับพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประเด็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)			คะแนนเฉลี่ย
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)	
• ด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม)	40 (80.00)	5 (10.00)	5 (10.00)	2.70
• ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)	34 (68.00)	10 (20.00)	6 (12.00)	2.56
• ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)	40 (60.00)	5 (4.00)	5 (36.00)	2.24
• ด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม)	40 (52.00)	5 (12.00)	5 (36.00)	2.16
คะแนนเฉลี่ยรวม				2.42

หมายเหตุ	ช่วงคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
	2.35 – 3.00	มีส่วนร่วมระดับมาก
	1.68 – 2.34	มีส่วนร่วมระดับปานกลาง
	1.00 – 1.67	มีส่วนร่วมระดับน้อย

ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ชาวจีนยูนานกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ส่วนที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของชุมชนจีนยูนาน (บ้านยาง) จากคะแนนเต็ม 50 คะแนนได้คะแนนรวม 38.62 คะแนน โดยเมื่อนำมาพิจารณากับคะแนนเฉลี่ยถ้าเกิน 25 คะแนนถือว่ามีศักยภาพสูง (26-50 คะแนน) และถ้าคะแนน 25 และต่ำกว่าถือว่ามีศักยภาพต่ำ (1-25 คะแนน) จากนั้นนำศักยภาพดังกล่าวทดสอบหาความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านยาง ซึ่งผลจากการทดสอบโดยใช้ X^2 -test ตามตารางที่ 7 – 10 พบว่า ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม) โดยมีค่า X^2 -test = 38.795^{NS} หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน) โดยมีค่า X^2 -test = 33.431^{NS} และการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร) โดยมีค่า X^2 -test = 27.765^{NS} รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม) ซึ่งมีค่า X^2 -test = 34.719^{NS} ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ระบุว่า

ชุมชนชาวจีนยูนนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนภายในชุมชน

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม)

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (26-50 คะแนน)	34 (68.00)	4 (8.00)	5 (10.00)
ศักยภาพต่ำ (1-25 คะแนน)	6 (12.00)	1 (2.00)	0 (0.00)
χ^2 - test = 38.795 Prob. = 0.434			

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (26-50 คะแนน)	29 (58.00)	9 (18.00)	5 (10.00)
ศักยภาพต่ำ (1-25 คะแนน)	5 (10.00)	1 (2.00)	1 (2.00)
χ^2 - test = 33.431 Prob. = 0.681			

ตารางที่ 10 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (26-50 คะแนน)	27 (54.00)	2 (4.00)	14 (28.00)
ศักยภาพต่ำ (1-25 คะแนน)	3 (6.00)	0 (0.00)	4 (8.00)
χ^2 - test = 27.765 Prob. = 0.889			

ตารางที่ 11 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม)

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (26-50 คะแนน)	24 (48.00)	5 (10.00)	14 (28.00)
ศักยภาพต่ำ (1-25 คะแนน)	2 (4.00)	1 (2.00)	4 (8.00)
X^2 - test = 34.719		Prob. = 0.617	

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) ได้วิเคราะห์อยู่ 2 ประเด็นหลักก็คือ 1) ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และ 2) ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอกซึ่งผลการวิเคราะห์โดยมีคะแนนเต็มเท่ากับ 10 คะแนน พบว่ามีคะแนนจากการประเมินของประชาชนภายในชุมชนเพียง 5.86 เท่านั้น แต่เมื่อนำคะแนนดังกล่าวมาจำแนกเป็นศักยภาพสูง (6-10 คะแนน) และการมีศักยภาพต่ำ (1-5 คะแนน) แล้วนำมาทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ X^2 - test พบว่าศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านความเชื่อและค่านิยม (X^2 - test = 14.092^{NS}) ด้านอาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน (X^2 - test = 13.793^{NS}) ด้านอาหารและพืชสมุนไพร (X^2 - test = 9.743^{NS}) และด้านศิลปะและหัตถกรรม (X^2 - test = 15.433^{NS}) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ระบุว่าชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนภายในชุมชน (ตารางที่ 12 - 15)

ตารางที่ 12 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม)

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (6-10 คะแนน)	25 (50.00)	1 (2.00)	5 (10.00)
ศักยภาพต่ำ (1-5 คะแนน)	15 (30.00)	4 (8.00)	0 (0.00)
X^2 -test = 14.092		Prob. = 0.443	

ตารางที่ 13 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (6-10 คะแนน)	22 (44.00)	3 (6.00)	6 (12.00)
ศักยภาพต่ำ (1-5 คะแนน)	12 (24.00)	7 (14.00)	0 (0.00)
X^2 -test = 13.793		Prob. = 0.465	

ตารางที่ 14 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (6-10 คะแนน)	21 (42.00)	1 (2.00)	9 (18.00)
ศักยภาพต่ำ (1-5 คะแนน)	9 (18.00)	1 (2.00)	9 (18.00)
X^2 -test = 9.743		Prob. = 0.781	

ตารางที่ 15 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (ศิลปะและหัตถกรรม)

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (6-10 คะแนน)	18 (36.00)	4 (8.00)	9 (18.00)
ศักยภาพต่ำ (1-5 คะแนน)	8 (16.00)	2 (4.00)	9 (18.00)
X^2 - test = 15.433		Prob. = 0.349	

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้นจำแนกออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและ 2) ด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยมีคะแนนเต็ม 40 คะแนนซึ่งคะแนนที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพคือ 21.19 คะแนน และเมื่อนำมาจำแนกออกเป็นการมีศักยภาพสูง (21-40 คะแนน) และการมีศักยภาพต่ำ (1-20 คะแนน) แล้วหาความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 15 ถึงตารางที่ 18 ทำให้ทราบว่าศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านความเชื่อและค่านิยม (X^2 -test = 70.000^{NS}) ด้านอาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน (X^2 -test = 68.529^{NS}) ด้านอาหารและพืชสมุนไพร (X^2 -test = 60.741^{NS}) และด้านศิลปะและหัตถกรรม (X^2 -test = 65.527^{NS}) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ระบุว่าชุมชนชาวจีนยูนนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประชาชนภายในชุมชน

ตารางที่ 16 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม)

ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (21-40 คะแนน)	24 (48.00)	2 (4.00)	4 (8.00)
ศักยภาพต่ำ (1-20 คะแนน)	16 (32.00)	3 (6.00)	1 (2.00)
X^2 - test = 70.000		Prob. = 0.410	

ตารางที่ 17 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)

ศักยภาพในการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (21-40 คะแนน)	22 (44.00)	4 (8.00)	4 (8.00)
ศักยภาพต่ำ (1-20 คะแนน)	12 (24.00)	6 (12.00)	2 (4.00)
X^2 - test = 68.529		Prob. = 0.459	

ตารางที่ 18 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)

ศักยภาพในการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (21-40 คะแนน)	20 (40.00)	1 (2.00)	9 (18.00)
ศักยภาพต่ำ (1-20 คะแนน)	10 (20.00)	1 (2.00)	9 (18.00)
X^2 - test = 60.741		Prob. = 0.722	

ตารางที่ 19 จำนวน ร้อยละ และค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (ศิลปะและหัตถกรรม)

ศักยภาพในการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม (n = 50)		
	มาก(3)	ปานกลาง(2)	น้อย (1)
ศักยภาพสูง (21-40 คะแนน)	18 (36.00)	3 (6.00)	9 (18.00)
ศักยภาพต่ำ (1-20 คะแนน)	8 (16.00)	3 (6.00)	9 (18.00)
X^2 - test = 65.527		Prob. = 0.562	

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ (SUMMARY IMPLICATION AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย (Summary)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่องสอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์หลักคือ การวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนาน พร้อมทั้งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ของประชาชนภายในชุมชนลุ่มน้ำแม่ฮ่องสอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ด้วยการมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แม่ฮ่องสอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ผู้นำ ผู้อาวุโส ตลอดจนสมาชิกของ อบต. ได้คัดเลือกชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ จำนวน 1 ชุมชนที่มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพในอนาคต ซึ่งจากการระดมความคิดและจัดประชุมเวทีชาวบ้านจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดมีฉันทามติให้เป็นชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) หมู่ที่ 12 ตำบลแม่ฮ่องสอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับประชากรและการสุ่มตัวอย่างนั้นได้อาศัยเทคนิคการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลหลากหลายวิธีการ ทั้งนี้เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นจริงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงให้มากที่สุดทั้งประชากรที่อยู่ภายในชุมชน (insiders) โดยเฉพาะผู้นำครอบครัวและเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน จำนวน 50 ราย ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นผู้นำแบบทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน 15 คน และบุคคลจากภายนอกชุมชน (outsiders) ซึ่งได้แก่ทีมงานนักวิจัย รวมทั้งนักศึกษาในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยวหรือแม้แต่ นักศึกษาในระดับปริญญาตรีโครงการแลกเปลี่ยนจากประเทศไต้หวัน เพื่อเข้าร่วมสังเกตการณ์และเป็นวิทยากรพี่เลี้ยงในการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน และร่วมระดมความคิด การสอบถาม การสัมภาษณ์ ตลอดจนการปฏิบัติการวิจัย ซึ่งนับเป็นการจัดทำโครงการนำร่อง (pilot project) เพื่อให้เกิดการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคตต่อไป โดยผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนาน ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่องสอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนชาวจีนยูนานหรือที่เรียกว่าจีนฮ่อนั้นตามวิถีชีวิตความเชื่อทางวัฒนธรรมและประเพณีแล้ว มักจะอาศัยอยู่กับธรรมชาติและการดำรงชีพจะมีความผูกพันอยู่กับการเกษตรการเลี้ยงสัตว์และการค้าขายผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนมีชื่อเสียงเป็นที่รับรู้โดยทั่วกันว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแปรรูปอาหารเป็นอย่างดีและมีรสชาติอร่อย ทั้งนี้จากการสังเกตปัญหาและ

ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานอยู่เสมอ ดังเช่น ผลไม้ดอง (ท้อ สาลี่ มะม่วง และพุทรา เป็นต้น) หัวผักกาดดอง ผักกาดดอง เต้าหู้ยี้ หน่อไม้ดอง หน่อไม้แห้ง เต้าหู้แห้งหรือแม่แต้ไข่ดองเค็ม เป็นต้น

สำหรับอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมทางแนวคิดที่เห็นเด่นชัดก็คือความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 5 ประการ ซึ่งได้แก่ ฟ้า ดิน กษัตริย์ บิดา มารดา และครู หรือแม่แต่ความเชื่อเกี่ยวกับสีแดงว่าเป็นสิริมงคล ส่วนสีขาวและสีดำนั้นเป็นสีอัปมงคล รวมทั้งมักจะใช้กระดูกไก่เป็นเครื่องทำนายโชคชะตา อนาคตและความรุ่งเรืองของบุคคลได้ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องธรรมชาติและชีวิตหลังความตาย ส่วนอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐานนั้น พบว่าชาวจีนยูนานนั้นชอบรับประทานข้าวสวย เต้าหู้ เต้าหู้ยี้ ผักดองและผักตากแห้ง นอกจากนี้ชาวจีนยูนานยังชอบรับประทานเนื้อหมูที่แขวนไว้ให้แห้งโดยวิธีธรรมชาติและเก็บไว้ได้นาน สำหรับชาวจีนยูนานที่เป็นมุสลิมมักจะรับประทานข้าวฮอยไก่ ซึ่งวัฒนธรรมการกินของชาวจีนยูนานนั้นมักจะใช้ตะเกียบคีบอาหารเข้าปากแทนช้อนส้อม และดื่มน้ำชาร้อนอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้ทุกหลักค่านับของชาวจีนยูนานที่ไม่ใช่มุสลิมจะมีแท่นบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ซึ่งพวกเขานับถือราวกับเทพเจ้าและอัตลักษณ์สำคัญของชาวจีน ก็คือการใช้พืชสมุนไพรสำหรับรักษาและป้องกันโรคต่าง ซึ่งความรู้เหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษนั่นเอง

อาชีพและวิถีชีวิตของชาวจีนยูนานตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันนั้นก็ผูกพันกับธรรมชาติและเกษตรทั้งการปลูกพืชเศรษฐกิจ การเลี้ยงสัตว์ และการค้าขาย ซึ่งส่วนมากเป็นผลผลิตทางการเกษตร โดยการอาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่สูงหรือใกล้กับต้นน้ำในภาคเหนือเช่นดอยแม่สลอง ดอยล้าน ดอยตอมอก ดอยผาตั้งและดอยผาหม่น เป็นต้น โดยชาวจีนยูนานมักจะมี การสร้างประตูเข้าสู่หมู่บ้านเป็นซุ้มอย่างสวยงามมีการรักษาความสะอาดเรียบร้อยของถนนหรือทางเข้าสู่ชุมชนเป็นอย่างดี รูปแบบของบ้านก็ได้รับการสืบทอดทางวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม สำหรับการใช้ภาษาพูดติดต่อสื่อสารกันภายในชุมชนก็จะใช้ภาษาจีนหลากหลายเช่น ภาษาจีนกลาง ภาษาไทยใหญ่ ภาษาลีซอและภาษาไทยกลาง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามภาษาจีนในชีวิตประจำวันก็คือ ภาษาจีนอินหนานหว่า ซึ่งเป็นภาษาในตระกูลของจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan) ซึ่งมีความใกล้เคียงกับภาษาจีนแมนดารินแต่การออกเสียงและการใช้คำศัพท์มีความแตกต่างกันบ้าง

การวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนาน

ชุมชนชาวจีนยูนานที่ผ่านฉันทามติของผู้บริหารและสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ่องสอน รวมทั้งผู้นำชุมชนได้คัดเลือกชุมชนบ้านยางเป็นชุมชนที่สมควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) ซึ่งถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (living SITE Museum) โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนและคนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการนำเสนอเรื่องราวประวัติความเป็นมา หรือความรู้และประสบการณ์ผ่านทางนิทรรศการ วัตถุที่สะสมมาตั้งแต่อดีต หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ควบคู่ไปกับ “โรงงานสีเขี้ยว” ที่สร้างขึ้นตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพ

รัตนราชสุตาฯ ที่ปรารถนาให้พิพิธภัณฑ์ในชุมชนบ้านยางเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่เชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมนั่นเอง

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 50 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 41 ปี และสำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น จึงทำให้มีรายได้สุทธิเฉลี่ยของครอบครัว จำนวน 11,570 บาท ต่อเดือน โดยมีรายได้ต่อเดือนต่ำสุดเพียง 2,500 บาท และสูงสุด 40,000 บาท แต่อย่างไรก็ดีนับได้ว่าชุมชนชาวจีน (บ้านยาง) ยังเป็นชุมชนที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครอบครัวสูงกว่าชุมชนอื่นในบริเวณใกล้เคียง สำหรับผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนบ้านยางทำให้ทราบว่าประชาชนภายในชุมชน ได้วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนไว้ในระดับดี โดยมีคะแนน 65.67 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนแห่งนี้ ที่มีประวัติศาสตร์และความเป็นมาสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่บุคคลทั่วไปสนใจอยากเรียนรู้ ตลอดจนมีความหลากหลายของการนับถือศาสนาภายในชุมชน แต่ประชาชนก็สามารถรวมตัวกันอยู่อย่างสันติสุข ตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสายเลือดของพี่น้องชุมชนบ้านยาง ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่เข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านยางก็จะพบกับบรรยากาศของคนจีนทั้งสภาพของบ้านเรือน การแต่งกาย การใช้ภาษาพูด ภาษาเขียนหรือแม้แต่การประกอบอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนอย่างแท้จริง ส่วนสถานที่หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีภายในชุมชนก็มีความพร้อมสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวในระดับดีพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามชุมชนบ้านยางควรมีการปรับปรุงในด้านการเตรียมคนให้พร้อมสำหรับการบริการที่มีคุณภาพ และเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยเฉพาะด้านการร่วมคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้เพื่อสร้างความมั่นใจในการเป็นเจ้าของชุมชนและการเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลจากการระดมความคิดเห็นร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนด้วยการใช้วัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนใน 4 ด้านคือ 1) ด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม) 2) ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน) 3) ด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร) และ 4) ด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม) ด้วยการคำนึงถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอีก 3 ประเด็น (3 A's) ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (attraction) 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) และ 3) ด้านการเข้าถึง (accessibility) ซึ่งผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านยางในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.42 แต่อย่างไรก็ตามยังมีอีก 2 ประเด็นที่ประชาชนระบุว่ามีส่วนร่วมในระดับปานกลางเท่านั้นก็คือ การมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐานทางอาหารและพืชสมุนไพรและด้าน

วัฒนธรรมทางวัตถุโดยเฉพาะศิลปะและหัตถกรรม ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีชาวบ้านเพียงบางกลุ่มหรือครอบครัวเท่านั้นที่เข้าไปมีส่วนร่วม เพราะเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความชำนาญพิเศษทั้งในการประกอบอาหารและพืชสมุนไพร นอกจากนี้จะต้องมีรสชาติที่ดี สะอาด น่ารับประทานแล้วต้องเรียนรู้ถึงคุณสมบัติทางยาของพืชสมุนไพรต่าง ๆ ที่จะนำไปประกอบอาหารเหล่านั้น หรือแม้แต่ทางด้านศิลปะและหัตถกรรมก็จะมีกลุ่มสตรีบางกลุ่มเท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการฝึกหัดหรือฝึกปฏิบัติ สำหรับการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้ชม หรือแม้แต่การแสดงดนตรีและการวาดภาพก็จะมีเพียงผู้อาวุโส 2 หรือ 3 ท่านภายในชุมชนเท่านั้นที่สามารถแสดงความสามารถดังกล่าวให้นักท่องเที่ยวได้ชม เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนานกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 3 ด้าน คือ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจ 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3) ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนใน 4 ด้าน คือ 1) วัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม) 2) วัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน) 3) วัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร) และ 4) วัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม) โดยในการทดสอบความสัมพันธ์ได้ใช้ X^2 -test พบว่า ตัวแปรศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านยาง ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ระบุว่าชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนภายในชุมชน

อภิปรายผล (Implication)

ชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) ยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนภายในรวมทั้งภายนอกพื้นที่จึงทำให้รูปแบบของการท่องเที่ยวมีลักษณะเด่นคือ ชุมชนบ้านยางได้รับการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย โดยผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่น ๆ โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมของความเป็นจีนยูนานผสมผสานกับพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) เป็นจุดขายที่เชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีการผลิตและแปรรูปผลผลิตการเกษตรกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทางด้านการศึกษาและวิถีชีวิตของชาวจีนยูนาน ประสานลงตัวกันอย่างกลมกลืน พร้อมกับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มีดำริให้พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (living SITE Museum) โดยให้ชุมชนชาวจีนยูนาน

เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม ดังนั้น นักพัฒนาหรือประชาชนควรนำเอาแนวคิดในการพัฒนาชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) โดยเน้นการทำความเข้าใจหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ดังที่ ยศ สันตสมบัติ และคณะ (2547: 57) ได้ระบุหลักการสำคัญไว้ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เป็นมุ่งหารายได้ที่เงินเป็นสำคัญ
- 2) การท่องเที่ยวต้องมองถึงความยั่งยืนของชุมชนและสิ่งแวดล้อมเป็นหลักหรือเป็นสำคัญ

- 3) คนภายในชุมชนต้องคิดและทำร่วมกัน คนภายในชุมชนเป็นเจ้าของโครงการที่แท้จริง ดังนั้นจึงต้องช่วยกันสร้างองค์การของตนเองในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในชุมชน ไม่ใช่รอรับคำสั่งและกำหนดจากคนภายนอกชุมชน

- 4) ชุมชน นักวิจัยและนักพัฒนารวมทั้งผู้บริหารของหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องศึกษาฟื้นฟูและทำความเข้าใจทรัพยากรของชุมชน (ทั้งแง่ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม) ที่จะนำมาเป็นทุนในการท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง เพื่อจะได้อธิบายให้แก่นักท่องเที่ยวเข้าใจคุณค่า ความหมาย และความงดงามระหว่างความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตของคนในชุมชนกับทรัพยากรดังกล่าว

ศักยภาพของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) ที่สำคัญและมีอัตลักษณ์ก็คือวัฒนธรรมของชนชาติจีนที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษและเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวอยากเข้ามาชมและสัมผัสวัฒนธรรมเหล่านั้น ดังนั้นกระแสของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวประเภทนี้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยต้องหันกลับมามองตนเองว่าจะพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างไรให้อยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งวีระพล ทองมาและคณะ (2554: 221-222) กล่าวว่าการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีมีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคมควรมีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องไม่ทำลายศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและไม่มองว่าศิลปวัฒนธรรมเป็นเพียงสินค้าด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น 2) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่นและ 3) นักท่องเที่ยวซึ่งเปรียบเสมือนเป็นแขก (guests) และเจ้าของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเสมือนเจ้าของบ้าน (hosts) ต้องสร้างความเข้าใจอันดี เกิดมิตรภาพ มีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ใช่แค่เพียงกลับไปแล้วเปิดอัลบั้มภาพดูก็เท่านั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนานมีความจำเป็นเนื่องจากกระแสของการท่องเที่ยวในปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มสนใจเฉพาะ (niche market) ได้มุ่งความสนใจและประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างมากยิ่งขึ้นแต่อย่างไรก็ตามกระแสและจำนวนนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้าสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของมนุษย์อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบมากกว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้มา ถ้าไม่มีการเตรียมความพร้อมของประชาชนหรือชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ อย่างดีพอ ดังเช่น นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2530) อ้างในสินธุ์ สโรบลและคณะ (2546: 42) ที่ระบุว่าวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นใดก็ตามจะต้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ หากมองว่าวัฒนธรรมเป็นสินค้าที่ขายให้กับนักท่องเที่ยวได้แล้วรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ยังเชื่อว่าสิ่งที่ทำไปนั้นช่วยทำให้เกิดสำนึกในความเป็นไทย เป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเพราะนำเอารูปแบบของวัฒนธรรมไปปรับใช้การท่องเที่ยวมากกว่าที่จะผดุงรักษาไว้ให้สัมพันธ์กับชีวิต หากเราไม่ได้อยู่ร่วมกับวัฒนธรรมด้วยชีวิตแต่อยู่ร่วมกับวัฒนธรรมด้วย

รูปแบบแล้วเราจะไม่สามารถรักษาวัฒนธรรมนั้นไว้ได้เพราะเราขาดจิตใจในการเป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นเอง

สำหรับการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพนั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะความเป็นธรรมด้านผลประโยชน์ ซึ่งในการศึกษาครั้งไม่ได้มองเฉพาะผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินอย่างเดียวแต่เป็นผลประโยชน์ของความเป็นคน สิทธิของความเป็นมนุษย์ การให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาดั้งเดิมตลอดจนกฎระเบียบและธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนชาวจีนยูนานโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิต การจัดการทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นและรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีเดิมให้เข้ากับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักจะกระจุกตัวอยู่ที่คนบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้จากชุมชนบ้านยางที่มีส่วนร่วมในระดับปานกลางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในด้านอาหาร พืชสมุนไพร ศิลปะและหัตถกรรมเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับยศ สันตสมบัติและคณะ (2547: 55) ที่ระบุว่าชาวบ้านรักไทยซึ่งเป็นชาวจีนยูนาน (จีนฮ่อ) ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวเพียงไม่กี่หลังคาเรือน เช่นร้านค้า ร้านอาหารที่มีเพียง 3-4 ร้าน หรือแม่แต่เจ้าของม้าที่บริการให้นักท่องเที่ยวขี่รอบๆ หมู่บ้าน เป็นต้น ดังนั้นคนส่วนใหญ่ของชุมชนจึงไม่มีความสนใจหรือใส่ใจกับการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเองเลยซึ่งสอดคล้องกับ Hall and Lew (1998: 8-19) ระบุว่าการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักจะมองข้ามประเด็นปัญหาพื้นฐานของการเมืองภายในชุมชนเอง เช่น ใครหรือกลุ่มใดเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์แท้จริง จากการท่องเที่ยวและกลุ่มผลประโยชน์เหล่านั้นมีบทบาทและอิทธิพลเพียงใดต่อกระบวนการกำหนด นโยบายและวางแผนการท่องเที่ยวในระดับต่าง ๆ โดยที่ Hall ได้สรุปว่านโยบายและวางแผนการท่องเที่ยวมักถูกกำหนดโดยหน่วยงานหรือบุคลากรภาครัฐหรือเอกชนซึ่งมักจะตอบสนองต่อความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ระดับสูง แต่ในขณะเดียวกันกลับไม่เคยให้ความสนใจกับปัญหาผลกระทบและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นฝ่ายถูกท่องเที่ยวมาโดยตลอด ดังนั้นการแก้ปัญหาดังกล่าวควรให้ความสำคัญกับบทบาทและการมีส่วนร่วมของชุมชนภายในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ เป็นสำคัญ ดังเช่น McIntosh and Goeldner (1986: 307-310) ได้เสนอให้ความสำคัญกับอำนาจของชุมชนในการควบคุม จัดการและจัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในทำนองเดียวกัน Murphy (1985) ระบุในยศ สันตสมบัติและคณะ (2547: 9) เน้นการใช้มุมมองเชิงนิเวศในการวางแผนการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับอำนาจของชุมชนในการวางแผนการท่องเที่ยวในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นและสอดคล้องกับ Blank (1989: 4) ได้เสนอแนะว่าชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญสำหรับนักเดินทาง ดังนั้นชุมชนจึงจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ มีส่วนตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ประเด็นความรู้ทางวิชาการในการยืนยันทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชนชาวจีนยูนาน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนภายในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามการที่นำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้จริงอย่างมีประสิทธิภาพนั้นคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ลุ่มน้ำแมงอน โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลแมงอนนั้นควรพิจารณาให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนในพื้นที่อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมโดยคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ส่งเสริมชุมชนชาวจีนยูนานให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ใช่กระจุกตัวอยู่เพียงไม่กี่ครอบครัวในชุมชนเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยทำให้ทราบว่ากรมมีส่วนร่วมในด้านอาหารและพืชสมุนไพรรวมทั้งศิลปะและหัตถกรรมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการกระจายความรับผิดชอบและกำหนดบทบาทหน้าที่หรือแม้แต่การฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ ความชำนาญและทักษะในการประกอบอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน หรือแม้แต่การสร้างความรู้ทางด้านศิลปะและหัตถกรรม โดยการถ่ายทอดจากผู้อาวุโสหรือปราชญ์ชาวบ้านสู่คนรุ่นใหม่เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการเปิดโอกาสให้คนส่วนใหญ่ภายในชุมชนเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั่นเอง

1.2 สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนโดยเฉพาะสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้านการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ของ อบต. โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เป็นการมุ่งหารายได้ที่เป็นตัวเงินเป็นสำคัญ แต่มองถึงความยั่งยืนของชุมชน โดยเฉพาะวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตรวมทั้งความเชื่อ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นหลักและสิ่งสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง ก็คือ การแบ่งปันผลประโยชน์จะต้องเป็นไปด้วยความเป็นธรรมไม่ใช่เป็นการผูกขาดผลประโยชน์โดยผู้ใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

1.3 ประชาชนภายในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนต้องเปิดโอกาสและสร้างโอกาสให้ประชาชนได้คิดและลงมือปฏิบัติร่วมกันในกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนคือเจ้าของโครงการที่แท้จริง ดังนั้นจึงต้องช่วยกันสร้างองค์กรของตัวเองในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในชุมชน ไม่ใช่ไปรอรับคำสั่งหรือกำหนดการต่าง ๆ จากบุคคลภายนอก นอกจากนี้ประชาชนภายในชุมชนชาวจีนยูนานต้องร่วมกันศึกษาฟื้นฟูและทำความเข้าใจทรัพยากรภายในชุมชนทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นต้นทุนในการท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งเพื่อจะได้อธิบายให้แก่

นักท่องเที่ยวเข้าใจคุณค่า ความหมายและความงดงามระหว่างความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในชุมชนกับทรัพยากรดังกล่าว เป็นต้น

1.4 ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ชุมชนชาวจีนยูนานยังขาดการบริการที่ดีและมีคุณภาพทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง ดังนั้นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐรวมทั้งเอกชนควรให้การสนับสนุนด้านการฝึกอบรมเพื่อยกระดับความรู้และความเข้าใจตลอดจนทักษะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งคุณภาพของการให้บริการสำหรับประชาชนชาวจีนยูนาน ซึ่งถ้าประชาชนเหล่านี้มีความรู้ความเข้าใจได้ฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะหรือความชำนาญแล้วก็จะเป็นส่วนเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งภายในและนอกพื้นที่ สามารถนำข้อมูลหรือทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนานไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนขายโปรแกรมการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมอัตลักษณ์ที่มีคุณค่าของชาวจีนยูนาน การชิมอาหารเลิศรสเพื่อสุขภาพ การเข้าชมเรื่องราวอันทรงคุณค่าของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านการช่วยเหลือชาวเขาดังคำรัสที่ตรัสว่า “ช่วยชาวเขา ช่วยชาวเรา ช่วยชาวโลก” ได้ที่พิพิธภัณฑสถานหลวงที่ 1 (ฝาง) หรือแม้แต่เสน่ห์ของความหลากหลายทางศาสนาที่ทำให้ชาวจีนยูนานอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นต้น

3. ประธานและคณะกรรมการกลุ่มหรือชมรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวจีนยูนาน ควรประสานงานกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทั้งภายในและนอกพื้นที่ เพื่อสร้างพันธมิตรทางการตลาดตลอดจนสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนให้กับผู้ประกอบการได้รับรู้เป้าหมาย และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แท้จริงของชุมชน เพื่อลดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้ประกอบการที่มีเจตคติไม่ดีกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการมักจะมองว่าการจัดการของชุมชนเป็นการเข้ามาแข่งขันหรือลดราคาโปรแกรมทัวร์กับบริษัทนำเที่ยว ซึ่งทำให้บริษัทเอกชนสูญเสียผลประโยชน์ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และผลประโยชน์ที่เคยเชื่อมล้ากันอย่างมากระหว่างบริษัทนำเที่ยวกับชาวบ้าน ทำให้มีคฤหาสน์นำเที่ยวและภาคเอกชนบางรายมองว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการทำทลายอำนาจและผลประโยชน์ของภาคเอกชนโดยตรง ซึ่งถ้ามีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้มีโอกาสได้พูดคุยและสร้างความเข้าใจร่วมกันก็จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ จึงทำให้โครงการวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเฉพาะชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) หมู่ที่ 12 ตำบลแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่เป้าหมายให้ครอบคลุมชุมชนอื่น ๆ ในตำบล และอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่น ๆ ที่มีชาวจีนยูนานอาศัยอยู่ ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่

เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมชาวจีนยูนานในต่างพื้นที่หรือแม้แต่เชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวกับชนชาติพันธุ์อื่น ๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ (niche market) โดยในปัจจุบันและอนาคตมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ นั่นเอง

2. การศึกษาศักยภาพและพัฒนากการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ของการวิจัยครั้งนี้มุ่งใน 4 ประเด็นคือ 1) วัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม) 2) วัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน) 3) วัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร) และ 4) วัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม) เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนชาวจีนยูนานในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ถ้านักวิจัยหรือนักวิชาการมีความต้องการที่จะศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสมควรที่จะต้องใช้นแนวคิดเกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (marketing mix) มาเป็นแนวทางในการศึกษาหรือวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. 2539. **สื่อสองวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
การประปานครหลวง. 2542. “การสร้างวัฒนธรรมการท่องเที่ยวด้วยวิธีการจัดการ” [ระบบ
ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://web.ku.ac.th/schoolnet/snetb/envi5/thai/travel.htm>
(20 มีนาคม 2550)
- จันจิรา แซ่นา. บทสัมภาษณ์ วันที่ 13 สิงหาคม 2554.
จางซือ แซ่โต้ง. บทสัมภาษณ์ วันที่ 13 สิงหาคม 2554.
ฉัตร ชำของ. 2525. **การสู่มตัวอย่าง**. กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรการวิจัย
ทางสังคมศาสตร์ระดับนักวิชาการรุ่นที่ 1.
- ชยันต์ วรรณะภูติ. 2538. **เวทีผู้ถูกท่องเที่ยว**. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์เมือง.
ซัพพล ทรงสุนทรวงศ์. 2545. **การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวธรรมชาติ**. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2540. **วิถีไทย: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง มหาชน.
- ชูเกียรติ นพเกตุ. 2542. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. เชียงราย: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงราย.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. 2546. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.
เซนทร์ วิวัฒน์บวรวงศ์. 2543. **วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะ 5 ปี (พ.ศ.2545 -
2549) เอกสารประกอบการสัมมนางานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย ปี 2543 ททท 40 ปี
ย้ายอยู่กับที่หรือก้าวไปข้างหน้า**. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ธัญญารัตน์ แซ่จาว. บทสัมภาษณ์ วันที่ 13 สิงหาคม 2554.
น้ำฝน แซ่สี. บทสัมภาษณ์ วันที่ 14 สิงหาคม 2554.
นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2541. **วัฒนธรรมความจน**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548ก. **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเพรส
แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
_____. 2548ข. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด.
- พงศธร เกษสำลี. 2539. **วัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว**. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาโครงการสืบ
สานวัฒนธรรมไทยนิยมไทย ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ไทย.
- พัทยา สายหู. 2514. **ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
พิพัฒพงศ์ อิศรเสนา ณ อยุธยา. บทสัมภาษณ์ วันที่ 12 สิงหาคม 2554.

- เพียงกานต์ นามวงศ์. 2552. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนไหล่นหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว. คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ยศ สันตสมบัติ และคณะ. 2547. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร. เชียงใหม่: ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรรณ วรชวานิช. 2546. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิวัฒน์ชัย บุญภักดิ์. 2537. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : ทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วีระพล ทองมา และคณะ. 2552. โครงการจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- _____. 2554. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: รายงานผลการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วีระพล ทองมา และ วินิตรา ลีละพัฒนา. 2553. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่สา ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: รายงานผลการวิจัย คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2543. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2536. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวทางการศึกษาวิเคราะห์และวางแผน. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สามพร มณีไมตรีจิต. 2539. บทบาทวัฒนธรรมไทยกับการท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทยนิยมไทย ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. 2550. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สินธุ์ สโรบล และคณะ. 2546. การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่: วนิดาเพรส.
- สุพัตรา สุภาพ. 2536. สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยมไทย ค่านิยมครอบครัว ศาสนา ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

- สุรีพร พิพัฒน์ธิตติกร. 2542. **วัฒนธรรมนครปฐม ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. นครปฐม : สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- เสถียร โภเศษ นาคะประทีป. 2515. **ความรู้เรื่องวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์
- เสน่ห์ นครสันติภาพ. 2541. **พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารด้านวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยนอร์ทปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แสงสุณีย์ แซ่ย่าง. บทสัมภาษณ์ วันที่ 12 สิงหาคม 2554.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2541. **วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- Blank, U. 1989. **The Community Tourism Industry Imperative: The Necessity, The Opportunities, Its Potential**. New York: Venture Publishing.
- Hall C.M. and Lew, A .A.1998. **Sustainable Tourism. A Geographical Perspective**. New York: Longman.
- McIntosh R.W, and Goeldner C.R. 1986. **Tourism: Principles, Practices, Philosophies**. New York: John Wiley.
- [http:// atcloug.com/stories/65491](http://atcloug.com/stories/65491).
- <http:// new.thaiza.com>.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือสำหรับการวิจัย

เครื่องมือ ชุดที่ 1

แบบประเมิน

ศักยภาพในการเป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน
ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่องอน อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่องอน
อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ โดย รศ.ดร. วีระพล ทองมา คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2554

ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูล

1. เพศ (1) ชาย (2) หญิง
2. อายุ ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)
3. การศึกษา
 - (1) ประถมศึกษา (2) มัธยมศึกษาตอนต้น
 - (3) มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช (4) อนุปริญญา / ปวส
 - (5)ปริญญาตรี (6) ปริญญาโท
 - (7) อื่น ๆ โปรดระบุ
4. อาชีพหลัก
 - (1) เกษตรกรรม (2) ข้าราชการการเมืองในท้องถิ่น
 - (3) รับจ้าง (4) ข้าราชการ
 - (5) ค้าขาย (6) ธุรกิจส่วนตัว

ส่วนที่ 2 แบบประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนยูนนาน

ก. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

1. ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม

1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้

- 1. มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่น สามารถพบเห็นได้ทั่วไป
- 2. มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด
- 3. มีเอกลักษณ์ระดับภาค
- 4. มีเอกลักษณ์ระดับชาติ
- 5. มีเอกลักษณ์ระดับโลก สามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียว

1.2 ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

- 1. กิจกรรมที่จัดขึ้นเริ่มจัดได้เพียง 1 - 2 ครั้ง
- 2. มีการจัดกิจกรรม 2 - 3 ปี ต่อครั้ง แต่เริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี
- 3. มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้ง ต่อปี แต่เริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี
- 4. มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้ง ต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี
- 5. มีการจัดกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

1.3 ความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม

- 1. มีความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม ประทับใจ น้อยที่สุด
- 2. มีความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม ประทับใจ น้อย
- 3. มีความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม ประทับใจ ปานกลาง
- 4. มีความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม ประทับใจ มาก
- 5. มีความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม ประทับใจ มากที่สุด

1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

- 1. เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่
- 2. เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นมาไม่ถึง 20 ปี
- 3. เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นระหว่าง 20 - 30 ปี
- 4. เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นระหว่าง 31 - 40 ปี
- 5. เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นนานกว่า 40 ปี

1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดได้

- 1. เกิดขึ้นน้อยกว่า 20 ปี
- 2. เกิดขึ้นระหว่าง 20 - 30 ปี
- 3. เกิดขึ้นระหว่าง 31 - 40 ปี
- 4. เกิดขึ้นระหว่าง 41 - 50 ปี
- 5. เกิดขึ้นนานกว่า 50 ปี

1.6 ความผูกพันต่อท้องถิ่น

- 1. มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก โดยชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจในสิ่งดังกล่าว
- 2. มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย มีเพียงบางส่วนให้ความสนใจ
- 3. มีความสัมพันธ์กับชุมชนปานกลาง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี
- 4. มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง โดยมีการจัดงานหรือพิธีการต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี และมีชุมชนใกล้เคียงเข้าร่วมงานด้วย
- 5. มีความสัมพันธ์กับทางชุมชนสูงมาก โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการเป็นประจำทุกปีและมีชื่อเสียงในระดับชาติ

1.7 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

- 1. มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมขนาดเล็ก 1 กลุ่มโดยชุมชน แต่การดำเนินงานยังไม่ชัดเจน
- 2. มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 1 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน
- 3. มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2 - 3 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน
- 4. มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2 - 3 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม

5. มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2 - 3 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม และมีหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร และนโยบาย

2. ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม

2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

1. มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวก
2. มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง แต่สามารถใช้ความเร็วได้ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง
3. มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง และสามารถใช้ความเร็วได้เกิน 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง
4. มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์นั่ง
5. มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์ขนาดใหญ่ ได้แก่ รถโดยสารหรือรถทัศนอาจร

2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว

0. มีเหตุอันตรายน้อยตลอดปี
1. มีเหตุอันตรายทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี
2. มีเหตุอันตราย 1 - 2 ครั้ง ต่อปี
3. มีเหตุอันตราย 1 - 2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี
4. มีเหตุอันตราย 1 - 2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี
5. มีเหตุอันตราย 1 - 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า

2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

1. ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม
2. นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1 - 2 ประเภท
3. นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1 - 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น
4. นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท
5. นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น

ข. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

1. ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคต

- 1. ยังไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต
- 2. มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เป็นบางช่วงเวลา และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต
- 3. มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ปานกลาง แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต
- 4. แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดี แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต
- 5. แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบาย และยังสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก

2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

- 1. มีการจัดตั้งกลุ่มโดยชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย วางแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลที่ชัดเจน
- 2. มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 3. มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 4. มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 5. มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ค. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ

1. การจัดการด้านการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน

1.1 การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน

- 1. มีการดูแลรักษาดีมาก
- 2. มีการดูแลรักษาพอ
- 3. มีการดูแลรักษาปานกลาง
- 4. มีการดูแลรักษาดี
- 5. มีการดูแลรักษาดีมาก

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดย รศ.ดร. วีระพล ทองมา คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2554

1.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ภายในชุมชน โดยพิจารณาจากดัชนี 3 ด้านคือ

ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่ภายในชุมชน มีการตกแต่งและจัดภูมิทัศน์ภายในชุมชน เป็นต้น

ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าชมกิจกรรมของชุมชนตามช่วงเวลาของวัน และ/หรือ ฤดูกาล

ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของชุมชนและการบริการ

- 0. ไม่มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค
- 1. มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยมากและไม่เป็นระบบ
- 2. มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง
- 3. มีการจัดการเป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 ข้อ
- 4. มีการจัดการเป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 2 ข้อ
- 5. มีการจัดการเป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบ 3 ข้อ

1.3 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

- 0. ไม่มีแผนการดำเนินงาน
- 1. มีแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการติดตามวิเคราะห์ผล
- 2. มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการดำเนินการอื่น ๆ
- 3. มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผล
- 4. มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผล และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว
- 5. มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผล และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกปี

2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว

2.1 การจัดการด้านการบริหารและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว

ดัชนี	คุณสมบัติที่ปรากฏ		
	ไม่มี (0)	มี แต่ไม่มีประสิทธิภาพ (0.5)	ดี (1)
<ul style="list-style-type: none"> • มีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว • มีระบบเตือนภัย และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว • มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ • มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการ ที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะ • มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน 			

2.2 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ดัชนี	คุณสมบัติที่ปรากฏ		
	ไม่มี (0)	มี แต่ไม่มีประสิทธิภาพ (0.5)	ดี (1)
<ul style="list-style-type: none"> • กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่สงวนและพื้นที่อนุรักษ์ของแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ • กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมายศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ • มีการศึกษาและวิจัยสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนทาง ที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งวัฒนธรรม • มีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น • กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลให้แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ 			

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดย รศ.ดร. วีระพล ทองมา คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2554

2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

ดัชนี	คุณสมบัติที่ปรากฏ		
	ไม่มี (0)	มี แต่ไม่มีประสิทธิภาพ (0.5)	ดี (1)
<ul style="list-style-type: none"> ● มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ ● มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว และชุมชนโดยรอบ ● มีการจัดเส้นทางศึกษาแหล่งวัฒนธรรม และป้ายสื่อความหมายบนเส้นทาง เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ● มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์เป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสม ● มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ และภาษาที่ใช้สื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 			

2.4 ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ดัชนี	คุณสมบัติที่ปรากฏ		
	ไม่มี (0)	มี แต่ไม่มีประสิทธิภาพ (0.5)	ดี (1)
<ul style="list-style-type: none"> ● ชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยวและการให้บริการต่าง ๆ ● ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน ● ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ● ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ● มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว 			

2.5 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

ดัชนี	คุณสมบัติที่ปรากฏ		
	ไม่มี (0)	มี แต่ไม่มีประสิทธิภาพ (0.5)	ดี (1)
<ul style="list-style-type: none"> ● ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ● ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว ● ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง ● ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์ ● ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง 			

เครื่องมือชุดที่ 2
แบบสัมภาษณ์

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านยางโดยใช้
วัฒนธรรมชาวจีนยูนานเป็นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว

แบบสัมภาษณ์
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านยางโดยใช้วัฒนธรรมชาวจีนยูนาน
เป็นฐานของทรัพยากรการท่องเที่ยว

1. ท่านในฐานะเจ้าของบ้าน (hosts) ท่านมีความต้องการและหรือมีโอกาสที่จะนำเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนไปเป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในระดับใด ดังประเด็นต่อไปนี้

1.1 ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมทางแนวคิด (ความเชื่อและค่านิยม)

- 1 น้อย
 2 ปานกลาง
 3 มาก

1.2 ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน)

- 1 น้อย
 2 ปานกลาง
 3 มาก

1.3 ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร)

- 1 น้อย
 2 ปานกลาง
 3 มาก

1.4 ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (ศิลปะและหัตถกรรม)

- 1 น้อย
 2 ปานกลาง
 3 มาก

2. ขอให้ทุกท่านร่วมกันวิเคราะห์จุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและท่านคิดว่าสามารถพัฒนาให้เป็นจุดขายรวมทั้งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง (ผู้สัมภาษณ์ค้นหาประเด็นหรือกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมทั้ง 4 ด้านที่กำหนดไว้) โดยให้คำนึงถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวใน 3 ประเด็น (3A's) คือ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ 3) ด้านการเข้าถึง สำหรับพัฒนาชุมชนบ้านยางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

	วัฒนธรรม ทางแนวคิด (ความเชื่อ และค่านิยม)	วัฒนธรรมบรรทัด ฐาน(อาชีพและวิถี ชีวิตประจำวัน)	วัฒนธรรมบรรทัด ฐาน(อาหารและ พืชสมุนไพร)	วัฒนธรรมทาง วัตถุ (ศิลปะและ หัตถกรรม)
การเข้าถึง (Ascesibility)	กิจกรรม - - - - -	กิจกรรม - - - - -	กิจกรรม - - - - -	กิจกรรม - - - - -
สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	กิจกรรม - - - - -	กิจกรรม - - - - -	กิจกรรม - - - - -	กิจกรรม - - - - -
สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	กิจกรรม - - - - -	กิจกรรม - - - - -	กิจกรรม - - - - -	กิจกรรม - - - - -

3. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนตามกิจกรรมหรือจุดเด่นที่ร่วมกันวิเคราะห์นั้น ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
ผลการทดสอบเครื่องมือ

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของเครื่องมือ

ดัชนีวัดศักยภาพ	ค่าแอลฟาของคอนบาร์ด (cronbach's Alpha)
ก ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	
1. ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม	
• ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	0.792
• ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี	0.788
• ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	0.786
• ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	0.770
• ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้	0.776
• ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	0.785
• ความผูกพันต่อท้องถิ่น	0.787
2. ด้านกายภาพและการจัดกิจกรรม	
• การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	0.793
• ความหลากหลายของกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	0.803
• ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	0.803
ข ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	
• ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ระดับขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวใน ปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนา ต่อไปในอนาคต	0.803
• ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจาก ปัจจัยภายนอก	0.796
• การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ภายใน ชุมชน	0.775

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ดัชนีวัดศักยภาพ	ค่าแอลฟาของคอนบาร์ต (cronbach's Alpha)
ค ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ	
1. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	
• การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูสถานที่ ท่องเที่ยวภายในชุมชน	0.781
• การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการ เปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	0.793
2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว	
• การจัดการด้านการบริหารและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว	0.787
• การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว	0.793
• การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก	0.790
• ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	0.788
• ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	0.789
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	0.794